

**ULUSAL GENÇLİK VE SPOR POLİTİKASINA GÖRE DEZAVANTAJLI
GENÇLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR KARAR DESTEK
SİSTEMİ**

Şebnem Melike GÜNDOĞDU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BİLİŞİM SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI**

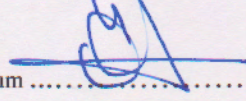
**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
BİLİŞİM ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN 2016

Şebnem Melike GÜNDOĞDU tarafından hazırlanan “Ulusal Gençlik ve Spor Politikasına Göre Dezavantajlı Gençlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Karar Destek Sistemi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ/ ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Bilişim Sistemleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

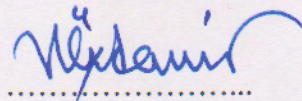
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ömer ASAL

Teknoloji Fakültesi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

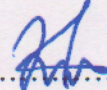
Başkan: Doç. Dr. Veysel ÖZDEMİR

Teknoloji Fakültesi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye: Yrd. Doç. Dr. Bilgehan ERKAL

Mühendislik Fakültesi, Karabük Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi:

20.06.2016

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Doç. Dr. Nurettin TOPALOĞLU

Bilişim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)
Şebnem Melike GÜNDOĞDU
20/06/2016

ULUSAL GENÇLİK VE SPOR POLİTİKASINA GÖRE DEZAVANTAJLI GENÇLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR KARAR DESTEK SİSTEMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Şebnem Melike GÜNDOĞDU

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

BİLİŞİM ENSTİTÜSÜ

Haziran 2016

ÖZET

Sosyal devlet anlayışının getirmiş olduğu prensiplere göre devletler her bir vatandaşına eşit imkânlar sunmak zorundadırlar. Bireysel anlamda her bir vatandaşın demokrasi, hak ve özgürlükler ile sosyal adaletten yana fırsat eşitliği hakkı saklıdır. Oysaki uygulamada bireylerin özellikle de genç bireylerin devlet tarafından sunulan hizmetlere erişmelerinde bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu durum “dezavantajlılık” kavramı ile açıklanmaya başlanmıştır. Literatürde dezavantajlılığın ya da dezavantajlı gençlerin genel kabul görmüş bir tanımı mevcut değildir. Ancak son yıllarda bazı kesimlerin dezavantajlı durumda olduğuna dair çalışmalar mevcuttur. Ülkemizde dezavantajlı gençlerin yasal zeminde ilk olarak Gençlik ve Spor Bakanlığınca hazırlanan Bakanlar Kurulu’nun 26/11/2012 tarih ve 2012/4242 sayılı kararıyla kararlaştırılan, 27/01/2013 tarih ve 28541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi ile anılmaya başlandığı görülmektedir. Bu belgenin dezavantajlı gençlerle ilgili bölümünde “dezavantajlı genç” olarak belirlenen genç grupları ve bunlara yönelik politikalar ele alınmaktadır. Bu politikalara göre hedefler ve paydaşlar belirlenmiş olup bu hedeflere ulaşmak için çeşitli program, proje ve faaliyetler organize edilmektedir. Hazırlanan program, proje ve faaliyetler tüm dezavantajlı gençlere yönelik olmakla birlikte bunlara bir defada katılabilecek genç sayısı sınırlı olmakta ve bu gençlerin belirlenmesi önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesine göre dezavantajlı gençlerin nasıl belirlendiğine ve nasıl belirlenmesi gerektiğine dair bir öneri niteliği taşımaktadır. Bu amaçla hazırlanan karar destek sisteminin uygulamada gençlik çalışmalarına katılacak gençlerin belirlenmelerinde kullanıcılara oldukça yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmada uygulamalı araştırma metodu kullanılmıştır. Uygulama yazılımı ASP (Active Server Pages) programı ve Visual Basic dili kullanılarak geliştirilmiştir. Bu sayede kullanıcıya dinamik web sayfaları ile erişim imkânı sağlanmaktadır.

Bilim Kodu : 902.1.071

Anahtar Kelimeler : Bilgi tabanlı karar destek sistemleri, zeki karar destek sistemleri, ulusal gençlik ve spor politikası belgesi, dezavantajlı gençler

Sayfa Adedi : 62

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Ömer ASAL

A DECISION SUPPORT SYSTEM FOR THE DETERMINATION OF DISADVANTAGED YOUTHS BY NATIONAL YOUTH AND SPORTS POLICY

(M. Sc. Thesis)

Şebnem Melike GÜNDOĞDU

GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF INFORMATICS

June 2016

ABSTRACT

According to the principles of a social state, a state has to provide equal opportunities to every citizen. Individually the right of equal opportunity in social justice with democracy, rights and freedoms of every single citizen is reserved. Whereas some differences are noticed, in the meaning of access to services provided by the state, among individuals, especially the young, in practice. In this regard, "disadvantaged" term has been brought forward. In the literature, a generally accepted definition for the disadvantaged or disadvantaged youth is not available. However, in recent years studies have shown that some people are disadvantaged. In our country, disadvantaged youth were mentioned legally for the first time in the National Youth and Sports Policy Document, prepared by Youth and Sports Ministry and issued in the Official National Gazette with the 2012/4242 numbered permission of the cabinet in 11/26/2012, with the number 28541 in 1/27/2013. In the section dealing with disadvantaged youth of this document policies regarding "disadvantaged young people" are discussed. Based on these policies, targets and visions are identified and miscellaneous programs, projects and activities are organized in order to achieve these goals. Organized programs, projects and activities are aimed to address all disadvantaged young people; but the number of people who can attend a specific organization is limited. So another problem is stuck out when it comes to select the appropriate ones. This study shows the way how the disadvantaged are determined based upon the National Youth and Sports Policy Document and suggests some new ways for a better determination system. Taking all these into consideration, the decision support system for the determination of the disadvantaged youths is seemed to be very useful for the decision makers. The applied research methods were used in this study. Application software was developed by using ASP (Active Server Pages) program and Visual Basic programming language. This allows users to access opportunities with dynamic Web pages.

Science Code : 902.1.071

Key Words : Data-driven decision support systems, intelligent decision support systems, national youth and sports policy document, disadvantaged youth

Page Number : 62

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Ömer ASAL

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardımları ve katkılarıyla beni yönlendiren, kıymetli tecrübelerinden faydalandığım danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ömer ASAL'a, maddî manevî destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan anneciğim ve babacığma, beni her daim yüreklendiren, bu çalışmamda da yardımlarını esirgemeyip sabırla bana yol gösteren sevgili eşime teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
RESİMLERİN LİSTESİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. ULUSAL GENÇLİK VE SPOR POLİTİKASI BELGESİ VE DEZAVANTAJLI GENÇLER.....	5
2.1. Dezavantajlılığın Tarihçesi	5
2.2. Gençlik ve Dezavantajlı Genç Kavramı.....	6
2.2.1. Gençlik ve genç kavramları	7
2.2.2. Dezavantaj ve dezavantajlılık kavramı	9
2.2.3. Dezavantajlı gençler	11
2.3. Politika Belgesinin Amaç ve Kapsamı.....	12
2.4. Neden Gençlik Politikası?	13
2.5. Politika Belgesine Göre Dezavantajlı Gençler.....	15
2.6. Dezavantajlı Gençlere Yönelik Politikalar.....	16
2.7. Dezavantajlı Gençlerin Belirlenmesi Sorunsalı	17
3. KARAR DESTEK SİSTEMLERİ	19
3.1. Karar Türleri.....	19
3.2. Karar Vermenin Önemi.....	20
3.3. Karar Destek Sistemlerinin Tarihçesi	20

Sayfa

3.4. Karar Destek Sistemi Kavramı.....	21
3.5. Karar Destek Sisteminin Bileşenleri	22
3.5.1. Veri toplama	23
3.5.2. Donanım, ağlar ve işletim sistemleri	24
3.5.3. Temel veri kaynakları	24
3.5.4. Ayıklama, dönüştürme ve yükleme işlemi	25
3.5.5. Veri ambarı / veri toplayıcı.....	25
3.5.6. Analiz ve raporlama araçları.....	25
3.5.7. Kullanıcı ara yüzü.....	25
3.6. Karar Destek Sistemlerinin Kullanım Alanları	27
3.7. Karar Destek Sistemlerinin Türleri	27
3.7.1. Model tabanlı karar destek sistemleri	27
3.7.2. Veri tabanlı karar destek sistemleri	28
3.7.3. İletişim tabanlı karar destek sistemleri	28
3.7.4. Doküman tabanlı karar destek sistemleri.....	28
3.7.5. Bilgi tabanlı karar destek sistemleri	28
3.8. Bilgi Tabanlı Karar Destek Sistemlerinin Yetenekleri	30
4. UYGULAMA YAZILIMI: DEZAVANTAJLI GENÇ BELİRLEME	
KARAR DESTEK SİSTEMİ ÖRNEĞİ	31
4.1. Çalışmanın Amacı.....	31
4.2. Problemin Tanımı	31
4.3. Yöntem.....	32
4.4. Değerlendirme Kriterleri.....	32
4.5. Geliştirilen Sistemin Yapısı ve Kullanımı	33
4.5.1. Kullanıcı ara yüzü.....	34
4.5.2. Veri tabanı	40

	Sayfa
4.5.3. Model tabanı	40
4.5.4. Bilgi tabanı	43
4.6. Sistem Uygulama Örneği	45
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	47
KAYNAKLAR	51
EKLER.....	55
EK-1 Akış Diyagramında Kullanılan Simgeler ve Anlamları	56
EK-2 Akış Diyagramı	57
EK-3 Önemli Kod Blokları	58
EK-4 Örnek SQL Soru ve Cevapları Tablo Görüntüsü	61
ÖZGEÇMİŞ	62

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Çeşitli ülkelerde gençlik yaş aralıkları	9
Çizelge 3.1. Karar destek sistemlerinin karşılaştırılması.....	29

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Karar türleri	19
Şekil 3.2. Bir karar destek sisteminin bileşenleri.....	23
Şekil 3.3. Bir karar destek sisteminin mimarisi	26
Şekil 4.1. Geliştirilen bilgi tabanlı karar destek sisteminin yapısı.....	33

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 4.1. Üyelik ekran görüntüsü (başvuru sahibi).....	34
Resim 4.2. Aktif projeler ekran görüntüsü.....	35
Resim 4.3. Proje başvuru sayfası ekran görüntüsü	36
Resim 4.4. Kullanıcı girişi ekran görüntüsü (uzman ve karar verici için).....	36
Resim 4.5. Projeler menüsü ekran görüntüsü (uzman kullanıcısı)	37
Resim 4.6. Uzman soru ekleme ekranı	37
Resim 4.7. Uzman kriter ekleme ekranı.....	38
Resim 4.8. Başvurular menüsü ekran görüntüsü (karar verici kullanıcısı).....	39
Resim 4.9. Proje başvuru listesi.....	39
Resim 4.10. Bilgi tabanı uzman görüşü ekleme ekranı	43
Resim 4.11. Uzman görüşü ekle ekran görüntüsü	43

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı kısaltmalar açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
AMATEM	Alkol Madde Araştırma ve Tedavi Merkezi
ASP	Active Server Pages (Etkin Sunucu Sayfaları)
BİMER	Başbakanlık İletişim Merkezi
DBMS	Database Management System (Veri Tabanı Yönetim Sistemi)
DGMS	Dialog Generation And Management System (İletişim Oluşturma ve Yönetim Sistemi)
GSB	Gençlik ve Spor Bakanlığı
JAP	Joint Assesment Paper (Ortak İstihdam Belgesi)
JIM	Joint Inclusion Memorandum (Ortak Sosyal İçerme Belgesi)
KDS	Karar Destek Sistemi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MBMS	Model-Base Management System (Model Tabanı Yönetim Sistemi)
MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
NFES	National Forum on Education Statistics
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
TDK	Türk Dil Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TV	Televizyon
UGSPB	Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

1. GİRİŞ

Yönetim biçiminin demokrasi olduğu ülkelerde insan haklarının korunması, fırsat eşitsizliğinin önlenmesi ve sosyal adaletin sağlanması devletin görevidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirisine göre (Madde: 2) *“Bütün insanlar ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğuş gibi faktörlerin herhangi bir ayrımı gözetilmeksizin hak ve özgürlüklere sahiptir.”* Bugüne kadar 135 devletin taraf olduğu bu bildiri, 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ülkemizde de kabul edilmiştir.

Toplumlarda bazı kesimlerin eşitsizliğe maruz kalmaları insanlık tarihi bakımından asla yeni bir durum değildir. Devletlerin görevi ise toplumun zarar görmeye açık ve korunmaya muhtaç kesimlerinin yaşam standardını yükselterek refahını sağlamaktır. Günümüzde hızla değişen yaşam koşulları, hızlı nüfus artışı, toplumsal değer yargıları vb. durumlar toplumdaki korunmaya muhtaç kesimlerin tespitinde bir takım zorluklarla karşı karşıya kalınmasına yol açmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra ise neredeyse toplumların bütününde bireylerin algılarında dezavantajlı olduğu kabul edilen bazı gruplar bulunduğu görülmektedir. Örneğin engelliler, yaşlılar, yoksullar, evsizler, işsizler hangi toplumda dezavantajlı sayılmaz ki. Toplumun dezavantajlı kesimleri olan bu gruplar içerisinde gençlerin ayrı bir önemi vardır. Devlet büyüklerinin ve akademisyenlerin ortak görüşü toplumların geleceğini şekillendirecek olan gençler mensubu oldukları “milletin geleceği”dir. Gençler, “Yeni Türkiye”nin oluşumunda gerçek katkıyı sağlayacak olan neferlerdir. Bütün toplumlar için gençler kurumları, toplumu ve toplumların geleceğini etkileyecek son derece önemli toplumsal aktörler olarak rol oynamaktadırlar.

Konunun Tanımı

Gençliğine önem veren, gençliğin sorunlarına çare olan, beklentilerine cevap veren toplumların gelişmişlik düzeyleri daha yüksek olurken gençliğin var olan potansiyellerini dikkate almayan toplumlarda aynı gelişmişlik düzeyi beklenmesi oldukça yersiz bir beklentidir. Çünkü ülkenin geleceği olan gençler bir yandan ülkenin kahramanı ya da lokomotifleri olurken diğer yandan ülkelerin bir numaralı problemi konumunda olmaya aday

da olabilir. Bu nedenle özellikle de çeşitli nedenlerle toplumun dışına itilmiş ya da toplum dışına itildiğini hisseden gençler ülkelerin geleceği için önemli bir sorun teşkil ederler.

Literatürde dezavantajlılığın ya da dezavantajlı gençlerin genel anlamda kabul görmüş bir tanımı mevcut değildir ancak Avrupa Birliği'nin çıkarmış olduğu “*Beyaz Kitabı*” referans alan çeşitli dünya ülkeleri kendi politika belgelerini oluşturarak dezavantajlılığın da tanımını yaparak sınırlarını belirlemişlerdir. Aslında; bakıldığında son yıllara kadar gencin de ülkemizde yasal bir tanımı mevcut değildi. Gençlik ve Spor Bakanlığınca hazırlanan Bakanlar Kurulu’nun 26/11/2012 tarih ve 2012/4242 sayılı kararıyla kararlaştırılan, 27/01/2013 tarih ve 28541 sayılı resmi gazetede yayımlanan “*Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi*” ile genç tanımı ve daha da özele inilerek “dezavantajlı genç” tanımının yasal olarak yer aldığı görülmektedir.

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinin dezavantajlı gençlerle ilgili “Dezavantajlı Gençler ve Sosyal İçerme” bölümünde “dezavantajlı genç” olarak belirlenen genç gruplarının hangileri olduğu ve bunlara yönelik politikalar ele alınmaktadır. Bu politikalara göre hedefler ve paydaşlar belirlenmiş olup bu hedeflere ulaşmak için çeşitli program, proje ve faaliyetler organize edilmektedir. Ancak ülkemiz nüfusunun 80 milyona yaklaştığı şu günlerde gençlerin her birine eşit imkânlar sağlamak oldukça zor bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Hedeflere yönelik hazırlanan program, proje ve faaliyetler tüm gençlere yönelik olmakla birlikte bunlara bir defada katılabilecek genç sayısı sınırlı olmakta ve bu faaliyetlere öncelikle katılması gereken gençlerin belirlenmesi önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesine göre dezavantajlı gençlerin nasıl belirlendiğine, nasıl belirlenmesi gerektiğine ve belirlenmelerinde yaşanan zorluklara ışık tutmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Bu amaçla gittikçe büyüyen sonsuz sayıdaki (!) hedef kitle olan “dezavantajlı gençlerin” Bakanlıkça hazırlanan proje ve faaliyetlere seçilmelerinde hassas kriterlerle değerlendirilmelerini ve adil bir biçimde belirlenmelerini sağlayacak bir Karar Destek Sistemi yazılımı hazırlanmıştır. Uygulama yazılımı ASP (Active Server Pages) programı

ve Visual Basic programlama dili kullanılarak geliştirilmiştir. Çalışmada uygulamalı araştırma metodu kullanılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Hazırlamış olduğumuz dinamik yapıli karar destek sisteminin uygulamada gençlik çalışmalarına katılacak gençlerin belirlenmelerinde karar vericilere ve kullanıcılara oldukça yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sayede kullanıcıya/karar vericiye dinamik web sayfaları ile esnek bir seçme-eleme sistemine erişim imkânı sağlanmaktadır. Bunun yanında hazırlanan yazılım seçim kriterleri karar verici tarafından belirlenebilir, değiştirilebilir ve güncellenebilir olduğundan baz alınan politika belgesinin kanunda öngörülen (638 sayılı KHK) revizesi durumunda da kullanılmaya devam edilebilecek uzun soluklu bir çalışmadır. Bu çalışma ilgililere bir öneri niteliği taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Literatürde kavramsal olarak “dezavantajlı genç” ile ilgili çalışmalar yerine bu konunun kapsamını oluşturan parçalara ayrı ayrı yer verilmesi (engelliler, yoksullar, madde bağımlıları vb.) araştırmayı sınırlamaktadır. Çalışmada bilgi tabanlı Karar Destek Sistemi kullanılması sebebiyle sistemin geliştirilmesi için “uzman bilgisi”ne ihtiyaç duyulmaktadır.

Tanımlar

Çalışmanın tamamı incelendiğinde araştırmanın üç ana kavram üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar dezavantajlı genç, Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi ve Karar Destek Sistemidir.

Çalışmanın birinci bölümünde kısa bir Giriş’in ardından ikinci bölümünde Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi ile bu belgeye göre dezavantajlı gençler ele alınmıştır. Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi; Gençlik ve Spor Bakanlığınca hazırlanan Bakanlar Kurulu’nun 26/11/2012 tarih ve 2012/4242 sayılı kararıyla kararlaştırılan, 27/01/2013 tarih ve 28541 sayılı resmi gazetede yayımlanan belgeyi, dezavantajlı genç ise sosyal, ekonomik ve fiziksel engeller, sağlık problemleri, coğrafi etmenler ve eğitim ihtiyaçları sebebiyle kendi kendine yeterli olma araçlarına ulaşma olasılığı olmayan ya da bu araçlara sınırlı ulaşabilen gençleri ifade etmektedir.

Üçüncü bölümde Karar Destek Sistemlerine bir giriş yapılarak karar almanın önemi, karar destek sistemlerinin yapısı, fonksiyonları, türleri ve kullanım alanlarına yer verilmiştir. Karar Destek Sistemi, yapılandırılmamış veya yarı yapılandırılmış karar durumlarında karar vericiye yönetsel destek sağlayan sistemleri ifade etmektedir.

Dördüncü bölümde ise ASP ile hazırlanan uygulama yazılımımız yani “*Karar Destek Sistemi Örneği*” yer almaktadır. Araştırmamızda bilgi tabanlı (zeki) Karar Destek Sistemi kullanılmıştır.

Beşinci ve son bölümde ise programın kullanımına ilişkin elde etmiş olduğumuz sonuçlara yönelik hazırlamış olduğumuz Sonuç ve Öneriler kısmı bulunmaktadır.

2. ULUSAL GENÇLİK VE SPOR POLİTİKASI BELGESİ VE DEZAVANTAJLI GENÇLER

2.1. Dezavantajlılığın Tarihçesi

Her ne kadar dezavantajlılık kavramı 2000’li yıllardan sonra gündeme gelmeye başlamış olsa da sosyal ve ekonomik anlamda dışlanma kavramının doğuşunun 1960’lı yıllar Fransa’sına kadar uzandığı kabul edilir. Dönemin politikacıları, gazetecileri, akademisyenleri, bürokratları gibi sosyal ve siyasi aktörler toplum içerisindeki yoksullardan ideolojik olarak üstü kapalı bir şekilde “*dışlanmış*” olarak söz etmişlerdir (Şahin, 2001).

1974’te ise Fransa Sosyal İşlerden Sorumlu Devlet Bakanı René Lenoir’in oldukça çarpıcı bir açıklamaya imza attığı görülür. Lenoir’e göre Fransız toplumunun onda biri (%10) toplumdan dışlanmış durumdadır. Fiziksel ve zihinsel engelliler, suç işleyenler, hasta-bakıma muhtaç yaşlılar, istismara uğrayan çocuklar, problemli aileler, uyuşturucu madde bağımlıları, intihara eğilimli bireyler, yalnız yaşayan ebeveynler, marjinal/ asosyal bireyler ile diğer sosyal uyumsuzluk içindeki insanlar Lenoir’in nitelendirdiği gruplar içerisinde yer almaktadır (Çakır, 2002).

Alabildiğince geniş bir kitleyi kapsayan bu gruba “işsizler”in ve “yoksul”ların eklenmesinin 1980’lere tekabül ettiği görülmektedir. Bu tarihten itibaren toplumdaki dezavantajlı kesimleri ifade etmek için kullanılan sosyal dışlanma kavramı “eşitsizlik”, “işsizlik” ve “yoksulluk” olguları ile açıklanmaya başlanmıştır (Çakır, 2008). Bu tarihten itibaren dezavantajlılık ve sosyal dışlanma neredeyse sadece bu üç kavramla (eşitsizlik, işsizlik, yoksulluk) ilişkili hale gelmiştir.

2000’li yıllara gelindiğinde AB ekonomisini köklü bir şekilde yeniden yapılandırarak AB’nin genel perspektifini belirleyen bir gelişme planı ortaya çıkmıştır. Bu strateji plandan ziyade bazı çevrelerce “AB’nin gelecek projeksiyonu” olarak adlandırılmaktadır. 23-24 Mart 2000 tarihleri arasında Lizbon Zirvesi’nde üye devletler tarafından 7 (yedi) ana başlıkta görüşülen toplantıda “yoksulluk ve toplumsal dışlanma ile mücadelede üye ülkelerin çabalarını desteklemek” ve “sosyal içermeye daha fazla olanak sağlayan bir Avrupa kurmak” ana hedefleri belirlenmiştir (Gençlik Şûrası, 2012; Moran, 2007).

Aralık 2000’de Fransa’nın Nice kentinde gerçekleştirilen Avrupa Birliği Liderler Zirvesinde yoksulluk ve sosyal dışlanma ile mücadelede önemli hedefleri belirleyen strateji belgesi onaylanmıştır. Üye ve aday ülkelerin “kendi ulusal politikalarında Birliğin ekonomik, sosyal ve çevresel hedeflerini uygulamaları”na destek olmak amacıyla şekillendirilen Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma ile Mücadele Stratejisi dört ana hedefe dayanmaktadır. Söz konusu hedefler; istihdama katılım ile herkesin kaynaklara, haklara, mallara ve hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması, sosyal dışlanma riskinin önlenmesi, en korumasız gruplara yardım edilmesi ve ilgili tüm tarafların seferber edilmesidir. Temel olarak toplumdaki dezavantajlı grupları kapsayan bu strateji belgesi dezavantajlı grupların projeler vasıtasıyla sosyal yaşama ve iş gücü piyasasına dâhil edilmesini hedeflemektedir (Gençlik Şûrası, 2012; Saner, 2007).

2004 yılından bu yana Avrupa Birliği’ne adaylık sürecinde ülkemizin yükümlülükleri arasında olan sosyal dışlanma ile mücadelede üye ve aday ülkelerin ulusal eylem programı olarak kabul edilen “Ortak Sosyal İçerme Belgesi” (JIM-Joint Inclusion Memorandum) hazırlanması çalışmaları sürdürülmektedir. 2012 yılında Ortak Sosyal İçerme Belgesinin, istihdam alanındaki öncelikleri belirleyen “Ortak İstihdam Belgesi” (JAP-Joint Assessment Paper) ile birleştirilmesi böylelikle sosyal içerme ve istihdam alanında bütüncül ve yeni bir strateji belgesi hazırlanması kararlaştırılmıştır (Gençlik Şûrası, 2012; AB ve Türkiye, 2014).

2012 yılından itibaren bu yeni strateji doğrultusunda dezavantajlı grupların sosyal entegrasyonuna yönelik Kalkınma Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hibe ve destek programları düzenlenmeye başlanmıştır.

2.2. Gençlik ve Dezavantajlı Genç Kavramı

Gençlik, tanımı farklı ülkelerde ve farklı kültürlerde birbirinden farklı şekilde yapılan genelde biyolojik sınırlar çerçevesinde tanımlanan ancak biyolojik olmaktan ziyade sosyolojik boyutları olan bir kavram bütünüdür. Gençlik genel olarak başlı başına bir dezavantajlılık durumu olarak ifade edilir. Bunun yanı sıra özel olarak dezavantajlılık emarelerini taşıyan gençler “genç olmalarından ötürü” bu durumu daha şiddetli hissetmektedirler.

2.2.1. Gençlik ve genç kavramları

Gençlik, çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve bir tür “yaşama hazırlık” dönemi olarak kabul edilir. Gencin tanımı yapılırken sosyolojik, psikolojik ve biyolojik tanımların yapılması tek tip bir gençlik tanımı yapılmasını olanaksız hale getirmektedir. Birleşmiş Milletler Teşkilatı gençleri 15-24 yaşları arasında olan, öğrenim gören, hayatını kazanmak için çalışmayan ve kendine ait konutu bulunmayan kişiler olarak tanımlamaktadır (Taşdelen, 2013).

Aslında gencin tanımı farklı ülkelerde, farklı kültürlerde, farklı coğrafyalarda hatta farklı disiplinlerde birbirinden farklı şekilde yapılmaktadır. Bu farklılıklar literatürde gençlik üzerine herkes tarafından kabul edilen bir gençlik tanımı ve yaş aralığı bulunmasını olanaksız kılmaktadır (Gür, Dalmış, Boz, Kırmızıdağ ve Çelik 2012: 15).

Bu konuda ülkesel/örgütsel bazlı örnekleri inceleyecek olursak;

- ❖ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme uyarınca daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 (on sekiz) yaşına kadar her insan çocuk sayılır¹ (BM, 1990). Türkiye de bu sözleşmenin bir taraflarından biridir. Yaşla sınırlanmış olan bu tanıma bakıldığında genç tanımı ile çocuk tanımının iç içe geçtiği ve birbirinden ayırt edilemediği görülmektedir.
- ❖ Almanya'nın Gençleri Koruma Yasası'na göre 14 yaşını doldurmamış kişi “çocuk”; 14 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış kişi “genç” olarak tanımlanmaktadır (Almanya Gençliğin Korunması, 2002). 18-24 yaş arası grup ise, “genç yetişkin” olarak kabul edilmiştir (Yenisey, 2007).
- ❖ Birleşmiş Milletler Teşkilatı, üye devletler tarafından diğer tanımlar saklı kalmak kaydıyla, 15 ile 24 yaşları arasında olan kişileri “genç” olarak tanımlar (UNESCO, 2013). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Dünya

¹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989 tarih ve 44/25 sayılı Kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 49. maddeye uygun olarak 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde ihtirazi kayıtla onaylamıştır. 4058 Sayılı Onay Kanunu 11 Aralık 1994 gün ve 22138 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Bankası da 15-24 yaş aralığındakileri genç olarak tanımlamaktadır (Gür ve diğerleri, 2012: 15). UNESCO’ya göre gençlik sürekli evrim halinde olan heterojen bir gruptur ve “genç olma” deneyimi ülkeden ülkeye değişebilmekte ve bölgeler arasında farklılık gösterebilmektedir (Bozgeyikli, 2010).

- ❖ İngiliz Milletler Topluluğu Gençlik Programı gibi örgütler ile Avrupa Birliğinin bazı raporlarında gençler 15-29 yaş aralığındaki kişiler olarak tanımlanmaktadır (Gür ve diğerleri, 2012: 15).
- ❖ Özellikle son yıllarda Avrupa Birliği’nin gençlik üzerine yürüttüğü “Beyaz Kitap” çalışmaları sebebiyle gençliğe yönelik bir tanım yapılması konusu Avrupa gençlik araştırmaları ve politikalarının da gündeminde olduğundan AB de gençlik üzerine bir tanım geliştirmiş oldu. AB, “Beyaz Kitap: Avrupa Gençliğine Yeni Güç” adını verdiği çalışmada gençliği 15-25 yaş arasındaki grup olarak tanımlamaktadır (White Paper, 2001).

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’ne göre ülkemizde gençlik, biyolojik olmaktan ziyade sosyolojik anlamda ele alınması gereken bir kavram olup içinde bulunulan zaman, toplumların sosyo-ekonomik gelişimleri, kültür ve geleneklerine göre tanımı yapılır. Dolayısıyla, öznellik içeren gençlik tanımlamaları için evrensel kabul görmüş tek bir yaş aralığından söz edilemez. Ancak objektif bir sınırlama olması açısından ülkemizde de “yaş” temelli tanım yapılmıştır. Ülkemizin şartları göz önüne alındığında gençlik politikalarının hedef grubu 14-29 yaş aralığında bulunan bireyler olarak kabul edilmektedir (UGSPB, 2013). Buradan hareketle ülkemizde 14-29 yaş aralığında bulunan bireylerin genç olarak tanımlandığını ve politikalara erişme doğrultusunda hazırlanan proje ve faaliyetlerin hedef kitlesinin bu yaş grubu bireyleri kapsadığını söylemek mümkündür.

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılabacağı üzere bilimsel ve yasal çevrede genç tanımı yapılırken genellikle yaş kıstasının önemli bir sınıflandırma ölçütü olarak kullanıldığı görülmektedir (Yıldız, 2013). Aşağıda farklı ülkelerdeki genç kavramını ifade eden gruplara ait yaş aralıkları yer almaktadır (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1. Çeşitli ülkelerde gençlik yaş aralıkları (Yıldız, 2013)

Ülke	Gençlik Yaş Aralığı		Ülke	Gençlik Yaş Aralığı
Avusturya	13-30		İtalya	15-30
Belçika	0-25		İzlanda	12-20
Birleşik Krallık	11-25		Letonya	14-29
Bulgaristan	16-30		Litvanya	16-29
Çek Cumhuriyeti	15-26		Lüksemburg	12-26
Danimarka	15-25		Macaristan	15-29
Ermenistan	16-30		Malta	14-30
Estonya	7-26		Norveç	13-29
Finlandiya	0-29		Portekiz	13-25
Fransa	15-26		Rusya	14-29
Hollanda	0-25		Slovenya	14-27
İspanya	14-30		Ukrayna	14-35
İsveç	13-25		Yunanistan	15-30

Tabloya bakıldığında gençliğe dair yaş sınırının 12'lerden başlayıp hatta bazılarında sıfırdan başladığı ve 30'a kadar devam ettiği, bazı toplumlarda ise 35'e kadar yükseldiği görülmektedir. Ülkemizdeki gençlik yaş aralığının Letonya ve Rusya ile birebir aynı olduğu da yine söylenebilecekler arasında yer almaktadır. Belçika, Finlandiya ve Hollanda'da 0'dan başlayan yaş aralıkları "çocuk tanımı"nın olup olmadığı sorusunu akıllara getirmektedir. Hollanda ve Belçika için verilen 0-25 yaş aralığının diğer ülkelerden oldukça farklı olduğu ve buna ek olarak Finlandiya'daki 0-29 yaş aralığının en geniş aralık olduğu söylenebilir.

2.2.2. Dezavantaj ve dezavantajlılık kavramı

Geniş bir kapsamı ve yaygın kullanımı olan dezavantajlılık kavramını açıklamak aslında oldukça zor bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda dezavantajlılığın sosyal,

ekonomik, doğal ya da fizyolojik boyutları olan çok yönlü bir kavram olması etkili olmaktadır (Karaboğa, 2015).

“Dezavantaj” kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “avantajlı olmama durumu, yarar yitimi” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2015). Başka bir sözlükte dezavantaj; “engelleme, zarar verme durumu” olarak belirtilirken bir diğer kaynakta ise “herhangi bir kazanım üstünlüğü olmama durumu; yardımcı etmenlerden yoksun bulunma; elverişliliği, üstünlüğü, kolaylığı olmayan durum veya elverişli olma üstün olma durumlarını ortadan kaldıran durum; avantaj yokluğu” şeklinde ifade edilmektedir. Dezavantaj kavramı özellikle bir şeyin veya bir kimsenin diğer şeylerden daha az başarılı olmasına sebep olan bir durum veya koşul anlamına gelmektedir (Karaboğa, 2015). Dezavantaj bir bireyin, diğer bir bireye göre daha olumsuz koşullarda bulunmasına sebep olan durum veya şartların bütünü olarak da ifade edilebilir (Yıldırım, 2011).

Dezavantajlılık; fiziksel veya zihinsel çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalan, parasızlık içerisinde olan veya ekonomik destekten mahrum bulunan kısaca fırsat eşitsizliğine maruz bulunan bireyler ve gruplar için genel bir terimdir. Dezavantajlı terimi ile anlatılmak istenen kişi ya da grubun hizmetlere erişmelerinin daha az mümkün olduğu ya da mümkün olmadığıdır. Başka bir deyişle dezavantajlılık kavramı “kendi kendine yetebilecek araçlara erişimde engellenmiş olma hali” olarak açıklanmaktadır (Karaboğa, 2015).

Dezavantajlı gruplar genel olarak iktisadi ve sosyal hayata katılmada güçlük çeken gruplardır. Literatürde dezavantajlı gruplar arasında, ekonomik olarak dezavantajlılar, göçmen topluluklar, azınlıklar, coğrafi olarak izole edilenler, engelliler, yaşlılar, hamile kadınlar ve çocuklar sayılırken farklı kaynaklarda dezavantajlı gruplar kapsamında şiddet görenler, yoksul aileler, gaziler, şehit yakınları, (Karaboğa, 2015) işsizler, düşük gelirliler, madde bağımlıları, mahkûmlar, suçlular, çocuk işçiler, mülteciler, vatandaşlık hakkını kaybedenler, sosyal yardım alanlar, ihtiyaçları olduğu halde sosyal yardım alamayanlar ve eğitimsizler yer almaktadır (Aktaş, 2014).

Ülkemizde Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi’ne göre dezavantajlılık durumu sosyal dışlanmanın temel nedenleri arasında yer alan ve ekonomik, sosyal ve siyasal hayata katılamama sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Dezavantajlılık bireyin içinde bulunduğu bir “durumu” anlatır (UGSPB, 2013).

Bu çalışmada daha özel olarak “dezavantajlı gençler” ele alınmaya çalışılacaktır.

2.2.3. Dezavantajlı gençler

UNESCO’ya göre coğrafi şartlar (kırsalda veya uzak bölgelerde yaşam), ekonomik durum, cinsiyet, etnik veya dilsel köken, din veya politik statü (göçmenlik, mültecilik vb.) nedeniyle toplumsal ve ekonomik entegrasyon şansları diğer insanlara göre daha düşük kimseler dezavantajlı bireyleri oluşturmaktadır (Alternative Education, 1997).

Gençlik kavramı önceki bölümlerde de belirtildiği üzere objektif olması açısından daha çok “yaş” ile ifade edilen bir kavram olduğundan; dezavantajlı genç denildiğinde dezavantajlı grupların yaşla sınırlandırılmış hali dersek pek de yanılmış sayılmayız.

Buna göre sosyal, ekonomik ve fiziksel engeller, sağlık problemleri, coğrafi etmenler ve eğitim ihtiyaçları sebebiyle kendi kendine yeterli olma araçlarına ulaşma olasılığı olmayan ya da bu araçlara sınırlı ulaşabilen gençler dezavantajlı gençler olarak ifade edilebilir (Bozok, 2011).

Hayatlarının en önemli evresinden geçerken kırılganlık ve istismara açık olduklarından gençler özel olarak ilgiye ihtiyaç duyan grup olarak değerlendirilmektedir. Gençlerin yaşadığı sorunlar gelecek nesillerin yaşayacakları problemlerin asıl kaynağını oluşturmaktadır. Bu durum gençlere ve özellikle de dezavantajlı gençlere temas etmenin ne denli hayati olduğunu göstermektedir (UGSPB, 2013).

UGSPB’ye göre sigara, alkol, uyuşturucu madde bağımlılığı, şiddet, erken evlilikler (çocuk gelinler), erken yaşta gebelikler gençleri dezavantajlılığa en fazla sürükleyen etkenler olarak belirlenmiştir (UGSPB, 2013).

Esasında gençler başlı başına korunması gereken grup olarak sayılmaktadır. Hayatlarının en önemli, en kırılgan, istismara en açık döneminde olan gençler özel olarak ilgiye ihtiyaç duyan grup olarak kabul edilmelidir (UGSPB, 2013).

13 gençlik ve 7 spor politikasının yer aldığı UGSPB’nin beşinci temel politika alanı olan “Dezavantajlı Gençler ve Sosyal İçerme” bölümünde dezavantajlı bireyler ve dezavantajlı gençler sırasıyla yer almaktadır.

2.3. Politika Belgesinin Amaç ve Kapsamı

Avrupa Birliği'ne uyum süreci çerçevesinde aday ülke Türkiye tarafından gençlik ve spor alanında ulusal düzeyde paydaşlara kılavuz olması amacıyla Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi hazırlanmıştır.

Gençlik ve spor alanında ortak bir anlayış, vizyon, politika ve hedefler oluşturma, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşların hizmet ve faaliyetlerinde koordinasyon ve işbirliğini sağlama program, proje ve uygulamalarda oldukça önemli bir yere sahiptir. Dezavantajlı gruplar içerisinde sayılan gençlerin potansiyellerinin ortaya çıkarılarak sosyal ve ekonomik hayatın tümüne etkin katılımının sağlanması Politika Belgesinin temel hedefidir (UGSPB, 2013).

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 18 inci maddesi hükmü gereğince Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. Belge, Bakanlar Kurulu'nun 26/11/2012 tarih ve 2012/4242 sayılı kararıyla kararlaştırılarak 27/01/2013 tarihli ve 28541 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinin hazırlanmasında gençlikle ilgili kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, gençlik alanında çalışan akademisyenler, sivil toplum örgütleri, eğitimciler ve özellikle gençlerin görüş ve önerilerinin alınmasıyla demokratik ve katılımcı bir yöntem benimsenmiştir. Bu amaçla on beşi yurt içinde (Samsun, Kayseri, Erzurum, Edirne, İzmir, Kocaeli, Gaziantep, Adana, Trabzon, Diyarbakır, Konya, Bursa, Antalya, Bingöl, İstanbul) bölgesel nitelikte ve bir tane Avrupa'da (Almanya/Köln) bir tane de KKTC'de olmak üzere toplam on yedi bölgesel gençlik çalıştay ve bir spor çalıştay düzenlenmiştir (GSB Çalıştaylar, 2012).

Bu çalıştaylar sonucunda derlenen görüş ve önerilerle II. Gençlik Şûrası gerçekleştirilmiş, internet üzerinden herkesin görüş ve önerilerinin alındığı ortamlar oluşturularak Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'ne son şekli verilmiştir. Politika Belgesinde yer alan gençlik ve spor politikalarının ve bu politikalara ulaşmadaki hedeflerin belirlenmesinde "mantıksal çerçeve analizi yöntemi" kullanılmıştır. Bu yöntem çerçevesinde paydaş, sorun ve hedef analizleri yapılmıştır (UGSPB, 2013).

Politika Belgesi’nde, bilimsel yöntem kullanılarak belirlenen “Gençlik Politikalarının” temel amaçları şu şekilde sıralanmıştır;

- ❖ Gençlik algısını doğru bir zemine oturtmak,
- ❖ Gençliğin ihtiyaç, beklenti ve endişelerini tespit etmek,
- ❖ Gençlerle ilgili çalışma yapan kurum ve kuruluşları belirlemek, bunlar arasındaki işbirliği ve koordinasyonu temin etmek,
- ❖ Gençlik alanındaki sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini etkinleştirmek ve güçlendirmek için gerekli destek ve teşviki sağlamak,
- ❖ Kaynakları gençliğin gelişimini tam anlamıyla sağlayacak şekilde kullanmak,
- ❖ Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimini desteklemek,
- ❖ Gençliğin vatandaşlık bilincini geliştirmek,
- ❖ Farklı genç gruplarının ihtiyaçlarını da dikkate alarak gençlerin kendi potansiyellerini ortaya çıkarabilmelerine imkân sağlamak (UGSPB, 2013).

Son maddede yer alan “farklı genç grupları” ifadesi Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın dezavantajlı gençlerle ilgili olarak çalışması gerektiği noktasına temas etmektedir. 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 2. maddesinin (a) bendinde bu husus Bakanlığın bizatihi görevi olarak izah edilmektedir. Kararname’nin 8. maddesi (b) bendinde “Dezavantajlı gençlere ve gençlerin hareketliliğine yönelik projeleri öncelikli olarak desteklemek.” görevinin Bakanlığın ilgili birimlerine (Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü) verildiği belirtilmektedir.

2.4. Neden Gençlik Politikası?

Bugün Bakü’den Barselona’ya, Madrid’den Moskova’ya bakıldığında gençlerin hayatlarını iyileştirmeye ve kendilerini ilgilendiren konularda her düzeydeki karar alma süreçlerine onları dâhil etmeye yönelik ortak çabaların sayısız örneğini karşımızda bulmak mümkündür. Neredeyse Avrupa Kıtasının tamamında hükümetler, emsali görülmemiş bir hızla gençlik politikalarıyla ilgili ulusal gençlik stratejileri ve eylem plânları geliştirmek ve bunları gözden geçirmek ile meşguldürler (Denstad, 2009/2014: 13).

Ellerinde birbirinden bağımsız ve farklı kaynaklar bulunan ülkeler tarafından geliştirilerek uygulanan ulusal gençlik politikaları, farklı coğrafyalarda uygulanmalarından ötürü farklı ihtiyaçlara cevap verdikleri için kültürel açıdan özgündürler. Dolayısıyla her birinin öznel

bir amacı olabileceği gibi bazen de diğer ülkelerle aynı doğrultuda olmayabilir (Denstad, 2009/2014: 16).

Devletler için ulusal gençlik politikaları belirleme nedenleri birbirinden farklılık gösterse de temelde hepsi aynı sonuca ulaşılmaya çalışır: daha sağlıklı nesiller, daha müreffeh bir toplum, daha güçlü bir devlet.

Genel olarak bakıldığında gençlik politikaları, gençleri istismar ve ihmalden koruyan araçlar bütünüdür. Gençlerin gelişimi için temel değerlerin oluşturulması, bu uğurda hedefler belirlenmesi ve hedef grupların tanımlanması için gençlik politikalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Ülkede bulunan kurum ve kuruluşlar ile genç bireyler arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlamak, gençler için ve gençlerle birlikte gençlik programları geliştirmek, iyileştirmek ve öncelikleri saptamak için nitelikli ve etkili gençlik politikalarına ve bu politikaların yasalarla güvence altına alınmış olduğu politika belgelerine ihtiyaç duyulmaktadır (UGSPB, 2013).

Avrupa Birliği'nin gençler üzerine hazırladığı Beyaz Kitap'ta gençlik politikalarının belirlenme nedeni olarak gençlere AB mekanizmasının karar alma sürecinin kapsamını genişleterek gençleri de bu sürece dâhil etmenin hedeflendiği bu sayede “*değerler şampiyonu bir Avrupa Birliği*” amaçlandığı belirtilmektedir (White Paper, 2001).

Yenilenen dünyada gençlerin kamusal alana dâhil edilmek istenmesi, etkin vatandaşlık modeli (gençlerin söz sahibi olması), gençlerde özerklik olgusunun geliştirilmesi, eğitimde uygulama alanlarının genişletilmesi, gönüllülük ve hareketlilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması da Beyaz Kitap'ın amaçladığı gençlik modeline yönelik politikalar arasında yer almaktadır (White Paper, 2001).

Kısaca ulusal gençlik politikası, bir hükümetin ülkenin bekası için ülkesindeki genç nüfusun iyi yaşam koşullarını ve olanaklarını garanti altına almak yönündeki bir taahhüdü ve pratiğidir. Ülkemizde ulusal gençlik politikası oluşturma çalışmaları için biraz geç kalındığı söylenebilir. Ancak gençlik alanında politika üretmeyi yasalarla güvence alarak bu politikaları belirli aralıklarla (4 yılda bir) revize edeceğini taahhüt etmesi bu alanda güçlü bir adım olarak değerlendirilebilir (Denstad, 2009/2014: 19).

2.5. Politika Belgesine Göre Dezavantajlı Gençler

Türkiye İstatistik Kurumu verileri referans alındığında Türkiye'nin, toplam 76.667.864 nüfusun bulunduğu, nüfusunun yaklaşık % 50'sinin 30 yaş altında olduğu, genç nüfusun oldukça yoğun yaşadığı bir ülke olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (TÜİK, 2013). Bu genç nüfusun bireysel sorunlarının yanı sıra genç olmalarından kaynaklanan pek çok dezavantaja sahip olduğu belgelerle ortaya konulmaktadır.

Bu belgelerden biri ve ülkemiz için en önemlisi şüphesiz Gençlik ve Spor Bakanlığının yol haritası olan "Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi"dir. Politika Belgesi gençliği özel ilgiye ihtiyaç duyan grup olarak görür bunun yanında genci geleceğin inşasında itici güç olarak kabul eder.

Gençlerin sosyal, ekonomik ve siyasal hayata katılamayarak "sosyal dışlanma"ları şeklinde ortaya çıkan durum dezavantajlılık olarak nitelendirilmektedir. Politika Belgesine göre devlet, özel duruma sahip bireylerin sosyal dâhil edilmelerine yönelik politika oluşturur denilmektedir. Dezavantajlı gençlere öncelik tanınması gençlik politikalarının "temel ilke ve değerleri" arasında kabul edilmektedir (UGSPB, 2013).

Politika Belgesi'ne göre Türkiye'de dezavantajlı bireyleri; zihinsel veya fiziksel engelliler, madde bağımlıları, sokak çocukları, istismar edilen bireyler, sorunlu ailelerde yaşayan kişiler, asosyal ve diğer sosyal uyumsuzlar, suça bulaşmışlar, işsizler, ekonomik anlamda alt gelir seviyesindeki bireyler ve eğitim imkânından yararlanamayanlar oluşturmaktadır (UGSPB, 2013).

Gençlerdeki duruma bakıldığında ise çocukluktan yetişkinliğe geçiş evresinde bireysel ve yapısal sorunlardan kaynaklanan problemlerin dezavantajlılığa dönüştüğü görülmektedir. Politika Belgesi'ne göre ülkemizde dezavantajlı genç grupları kapsamında engelliler, işsiz gençler, eğitim imkânından yararlanamayanlar, istismara uğramış gençler, sokakta yaşayan gençler ve madde bağımlısı gençler ilk sıralarda yer almaktadır (UGSPB, 2013).

Dezavantajlı gençler için oluşturulan politikalara göz attığımızda ise burada "genç kadınlar"ın da dezavantajlı sayıldığı ve genç kadınlara yönelik politika ve hedefler hazırlandığını görmekteyiz. Bunlar arasında öne çıkanlar genç kadınların haklarını arama konusunda bilinçlendirilmeleri, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği sağlanması, yaşadıkları

sorunlara yönelik araştırmaları yapılması ve desteklenmesi, eğitim, sağlık ve siyasal katılma haklarından yararlanmalarının arttırılmasına yönelik hedeflerdir (UGSPB, 2013).

2.6. Dezavantajlı Gençlere Yönelik Politikalar

Gençlik politikalarının temel ilkelerinden biri de dezavantajlı gençlere öncelik tanımaktır. Ülkemizde yürürlükte olan Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi ile 13 (on üç) adet gençlik alanında ve 7 (yedi) adet de spor alanında olmak üzere toplam 20 (yirmi) adet temel politika alanı belirlenmiştir. Bunlar:

Gençlik Alanındaki Temel Politika Alanları;

- i. Eğitim ve Hatay Boyu Öğrenme
- ii. Aile
- iii. Etik ve İnsanî Değerler
- iv. İstihdam, Girişimcilik ve Meslekî Eğitim
- v. Dezavantajlı Gençler ve Sosyal İçerme
- vi. Sağlık ve Çevre
- vii. Demokratik Katılım ve Yurttaşlık Bilinci
- viii. Kùltür ve Sanat
- ix. Bilim ve Teknoloji
- x. Uluslararası Alanda Gençlik ve Kùltürlerarası Diyalog
- xi. Serbest Zamanların Değerlendirilmesi
- xii. Gençlik Bilgilendirmesi
- xiii. Gönüllùlük ve Hareketlilik

Spor Alanındaki Temel Politika Alanları;

- i. Spor Yönetimi
- ii. Spor Kùltürü ve Herkes İçin Spor
- iii. Elit Sporcu Yetiřtirmek
- iv. Spor Hukuku
- v. Engelliler ve Spor
- vi. Sporcu Sağlığı
- vii. Uluslararası Spor Organizasyonları ve Olimpiyatlar

şeklinde sıralanmaktadır (UGSPB, 2013).

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi incelendiğinde dezavantajlı gençlere yönelik sekiz adet politika başlığı göze çarpmaktadır. Ancak diğer temel politika alanlarında da gençlere yönelik dezavantajlılığı giderecek politika önerileri yer almaktadır. Politikaların altında ise çeşitli hedefler bulunmaktadır.

Dezavantajlı gençlere yönelik bu politikaları şöyle sıralayabiliriz:

- ❖ Engelli gençlerin sosyal dışlanmaya maruz kalmalarının önlenmesi.
- ❖ Suç işleyen gençlerin topluma kazandırılması ve gençlerin suç davranışına yönelmelerinin önlenmesi.
- ❖ Sokakta yaşayan gençlerin toplumla bütünleşmelerinin sağlanması.
- ❖ Gençleri bağımlılık yapan maddelerden korumak için önleyici tedbirlerin alınması ve bağımlı gençlerin tedavileri ile ilgili olarak çalışmaların yürütülmesi.
- ❖ Gençlerin ve toplumdaki diğer kesimlerin dezavantajlı bireylere karşı farkındalıklarının arttırılması ve sosyal uyum süreçlerine aktif katılımı.
- ❖ Kentlere göç eden ve uyum sorunu yaşayan gençlerin sosyal içerilmelerinin sağlanması.
- ❖ Gençlerin istismara uğramalarının önlenmesi.
- ❖ Genç kadınların yaşamın her alanında desteklenmesi (UGSPB, 2013).

Tâbiidir ki devletin görevi, politika alanları ve hedefleri belirlemekle sona ermez. Bu politikalara ulaşmak için somut adımlar atılması başka bir deyişle proje ve faaliyetler gerçekleştirilmesi ile somuta indirgenmesi gereklidir. Gerçekleştirilecek proje ve faaliyetlerin hedefe ulaşabilmesi için de bu hedef grubundaki gençlere ulaşılması gerekmektedir.

2.7. Dezavantajlı Gençlerin Belirlenmesi Sorunsalı

Kamuda gençlik alanında gençlerin gençlik proje ve çalışmalarına başvuru yapabilecekleri genel ve bütünsel bir sistemin olmaması, hem verilerin toplanmasında ve değerlendirilmesinde hem de bu veriler üzerinden veri madenciliği yapılarak yeni veriler üretilmesine engel olmaktadır. Her bir proje ve çalışma için birbirinden bağımsız olarak ayrılan mali kaynak, insan kaynağı ve zaman da kaynakların verimli ve etkin kullanılamadığına işaret etmektedir.

Uygulamada karşılaşılan problemlerin en önemlisi dezavantajlı gence ulaşma zorluğu ya da ulaşılan gençlerin gerçekten de dezavantajlı olup olmadıklarıdır. Diğer bir önemli nokta ise kontenjan bakımından sınırlı olan gençlik çalışmaları ve projelerine hangi gencin katılacağına karar verilmesidir.

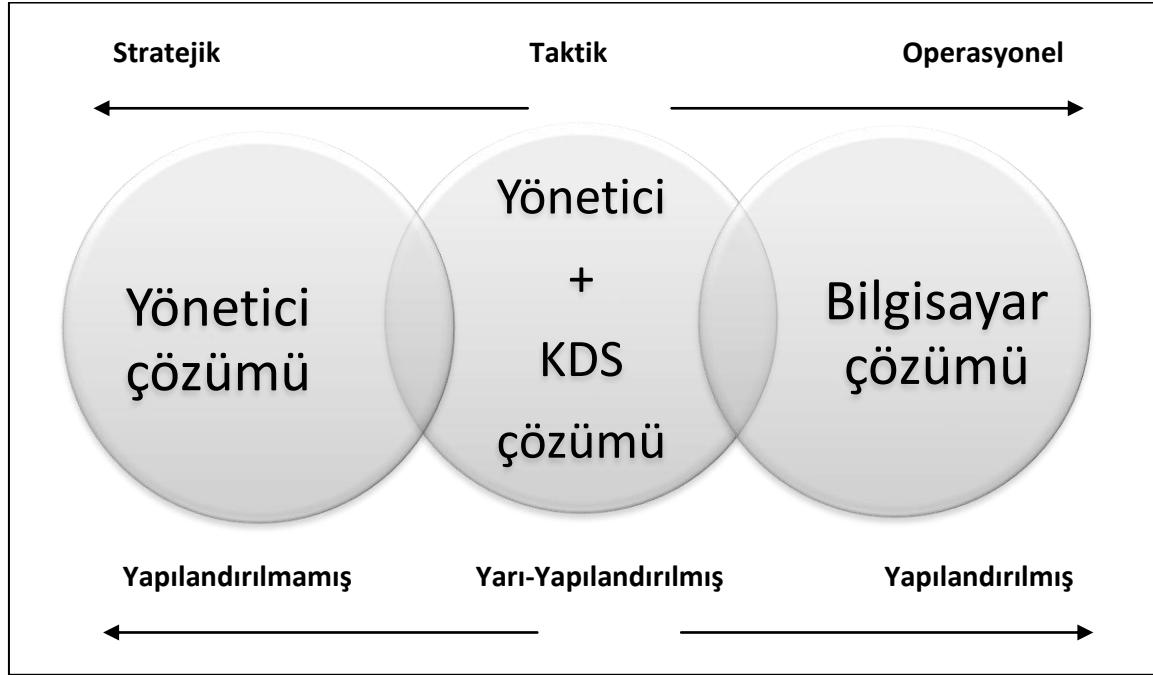
Dezavantajlılığın çok boyutlu olması dolayısıyla ve politika belgesinde gençlerin başlı başına dezavantajlı olarak görülmesi ise gençlerden hangilerinin öncelikli olarak proje ve faaliyetlere katılması gerektiği sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Ülkemizde özellikle de kamu alanında bu amaçla kullanılan dinamik bir sistemin mevcut olmayışı katılımcıların belirlenmesi ve projelerin hedef kitleye ulaşması aşamasında çeşitli aksaklıklara sebebiyet vermektedir. Aslında bazı unsurların devletin çeşitli veri tabanlarından alınması mümkün olsa da yorumlanması gereken, birlikte ele alınması gereken ya da gerçekliğinden şüphe duyulan verilerin bir karar destek sistemi olmaksızın işlenmesi ve kategorize edilmesi pek de mümkün değildir. Bu noktada diğer kamu kurum ve kuruluşlarının veri depolama yöntemlerindeki farklılıklar da ön plâna çıkarken bu farklılıkları ortadan kaldırarak toplanan bütün verilerin derleneceği bir “Karar Destek Sistemi”nin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

3. KARAR DESTEK SİSTEMLERİ

3.1. Karar Türleri

Karar Destek Sistemlerinin temelini oluşturan karar problemleri inanılmaz çeşitlidir. Gündelik sonuçları olan kararların yanı sıra önemli kritik sonuçları olan kararlar da vardır. Aşağıda karar türleri gösterilmiştir. (Şekil 3.1)

Şekil 3.1. Karar türleri (Power, 2001)

İlk olarak yapılandırılmış kararlarda her bir karar için tanımlanmış karar verme prosedürleri mevcuttur. Bu demektir ki tüm girdiler, çıktılar ve iç prosedürler bilinir ve açıkla belirtilir. Yapılandırılmış kararlar çalışan ya da bilgisayara bırakılabilir. İkinci sırada yarı-yapılandırılmış kararlar gelir. Burada karar bazı yapılandırılmış unsurlar içerir ancak tamamen yapılandırılmış değildir. Girdiler, çıktılar ve iç prosedürlerden en az birinin nasıl belirtileceği bilinmez. Bu tip kararların verilmesinde bilgisayarlar çok büyük yarar sağlar. Son olarak yapılandırılmamış kararlarda ise bütün bileşenler yapılandırılmamıştır. Yeni, kompleks, nadir yada daha önce üzerinde çalışılmamış bir problem olabilir. Bilgisayar karar vericiye sadece sınırlı destek verebilir (Bohanec, 2009). Karar Destek Sistemlerinin en etkin uygulanacağı karar tipi yarı yapılandırılmış kararlardır.

3.2. Karar Vermenin Önemi

Karar verme insanoğlunun yaşamı boyunca neredeyse her an karşılaştığı son derece önemli bir olgudur. İnsanlar yaşamlarını idame ettirirken gerek şahsi mevzularda gerekse çevresel, toplumsal veya ekonomik konularda bir amaç doğrultusunda farklı seçenekler arasından bir tercih yapmak durumunda kalırlar. Bu tercih veya seçim işlemi “karar verme” olarak adlandırılır. Öğrenciler öğrenim görecekları üniversiteyi tercih ederken, tüketiciler satın almayı istedikleri üründe marka tercihi yaparken ya da yatırımcılar yatırım yapacakları alanı belirlerken (örnekler çoğaltılabilir) kısacası insanoğlu günlük yaşamın her anında karar verme ile karşı karşıyadır (Pak, 2009).

Kararlar bazen belirli bir süreçte verilirken bazen de anlık olarak verilmesi gerekebilir ancak burada verilen her kararın geleceğe yönelik olduğunun altını çizmek gerekir. Bu nedenle kararların kısa sürede ve doğru bir biçimde verilmesi gereklidir. Karar verme psikolojik ve maddi güçlükler taşımaktadır. Bir başka deyişle verilen kararların mali bir boyutu vardır. Karar verici kendisi için en uygun kararı verirken aynı zamanda konuyla ilgili diğer seçeneklerden vazgeçmiş olur. Bu da verdiğimiz kararların bir alternatif maliyeti olduğunu gösterir. Kararların pek çoğunun kısa sürede verilmesi gerekir. Kararın gecikmesi bazı fırsatların kaçırılması sonucunu doğurabilir. Karar verme karar vericiye başlı başına sorumluluk yükleyen bir iştir. Bu nedenle karar vericilere yol gösterecek sistematik yardımcılara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu amaçla da Karar Destek Sistemleri kullanılmaktadır (Pak, 2009).

3.3. Karar Destek Sistemlerinin Tarihçesi

Karar Destek Sistemlerinin gelişimine bakıldığında aslında varlığının çok da eskiye dayanmadığı görülür. Marakas’a göre karar destek sistemleri, gündelik hayatta karşılaşılan sorunları ya da yöneticilerin karşılaştıkları yönetsel problemleri kantitatif modellerle çözümleme çabaları sonucu ortaya çıkmış olup yöntemsel olarak ilk defa 1970 yılında J. D. Little’ın “Models and Managers: The Concept of a Decision Calculus” adlı çalışmasıyla ortaya konulmuştur. Bu çalışma, büyük yönetsel problemlerin çözümünde bilimsel modellerin nadiren kullanıldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte Little, karar alma sürecinde yöneticilere yardımcı olması için veri ve kararları işlemesi için prosedürlerin yer aldığı “model tabanlı bir karar analizi” kavramını tanımlayarak bu analiz sisteminin başarısının basit olması, kolay kontrol edilebilirliği, kullanıcının ihtiyaçlarına

uyarlanabilir olması ve sistemle kullanıcının kolay iletişim kurabilmesine bağlı olduğunu savunmuştur (Marakas, 2003: 6).

Terim olarak “Karar Destek Sistemi” ise ilk olarak Gorry ve Scott Morton’un 1989’daki “A Framework for Management Information Systems” adlı makalelerinde yer almaktadır. Bu makalede, “Karar Destek Sistemi” terimi türetilerek yönetsel faaliyetlerin bilgisayar ile desteklenmesi için iki boyutlu bir çerçeve sistem geliştirmiştir (Marakas, 2003: 6).

Ancak Karar Destek Sistemlerinin tarihçesinden bahsederken gelişiminin bir diğer mihenk taşı olarak 1960’ta Simon tarafından ortaya atılan kararların programlanabilirlik veya programlanamama derecelerine göre kategorize edilebileceği tezini saymamak doğru olmayacaktır. 1965 yılında yönetsel aktivite düzeylerinin belirlenmesi için bunların kategorize edilmesi gerektiği ve bunları üç sınıfa ayıran Anthony’nin çalışması da bu alanda yapılan önemli çalışmalar arasında yer almaktadır (Marakas, 2003: 7).

3.4. Karar Destek Sistemi Kavramı

Karar Destek Sistemleri ilk olarak yarı yapılandırılmış karar durumlarında yönetsel karar vericileri desteklemek için tasarlanmış bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Sonraları yapılandırılmamış kararlar için de kullanılmaya başlanmıştır. Karar Destek Sistemleri karar vericinin yerine geçmesi için değil karar vericinin becerilerini arttırmak ve karar vericiye yardımcı olması amacıyla tasarlanmıştır. Burada amaç kararların tamamen algoritmalarla desteklenmesi değildir. Özellikle belirtilmese de erken dönemlerde ima edilen; söz konusu yapının bilgisayar tabanlı, etkileşimli çevrimiçi faaliyet gösterecek ve tercihen grafik çıktı yetenekleri bulunan bir sistem olacağı yönündedir. Ancak sonraki dönemlerde Karar Destek Sisteminin ne olduğuna ve neler yapabileceğine ilişkin anlaşmazlıklar neticesinde farklı tanımların ortaya çıktığı görülmektedir (Turban, Aronson ve Liang, 2007: 103).

Örneğin bazıları Karar Destek Sistemini karar vericilere ham veriden, belgeden, kişisel bilgilerden, iş modellerinden yararlı bilgiler derlemeye yardımcı olmak amacıyla oluşturulan interaktif yazılım tabanlı bilgisayarlı bilgi sistemi olarak tanımlanmıştır. Diğer bir tanım da karar vermeye yardımcı olmak için geniş bir kaynak yelpazesinden veri toplayan ve sunan interaktif bir bilgisayar sistemidir ve veritabanı, grafik programı gibi uygulamalar birlikte çalışan entegre bir yapıya sahiptir şeklinde yapılmıştır. Başka bir görüş de sistemin öngörüle bulunabileceği şeklinde tarif edilerek Karar Destek Sistemlerinin bağlı ve entegre programlarla veri ve enformasyonu özel amaçlı

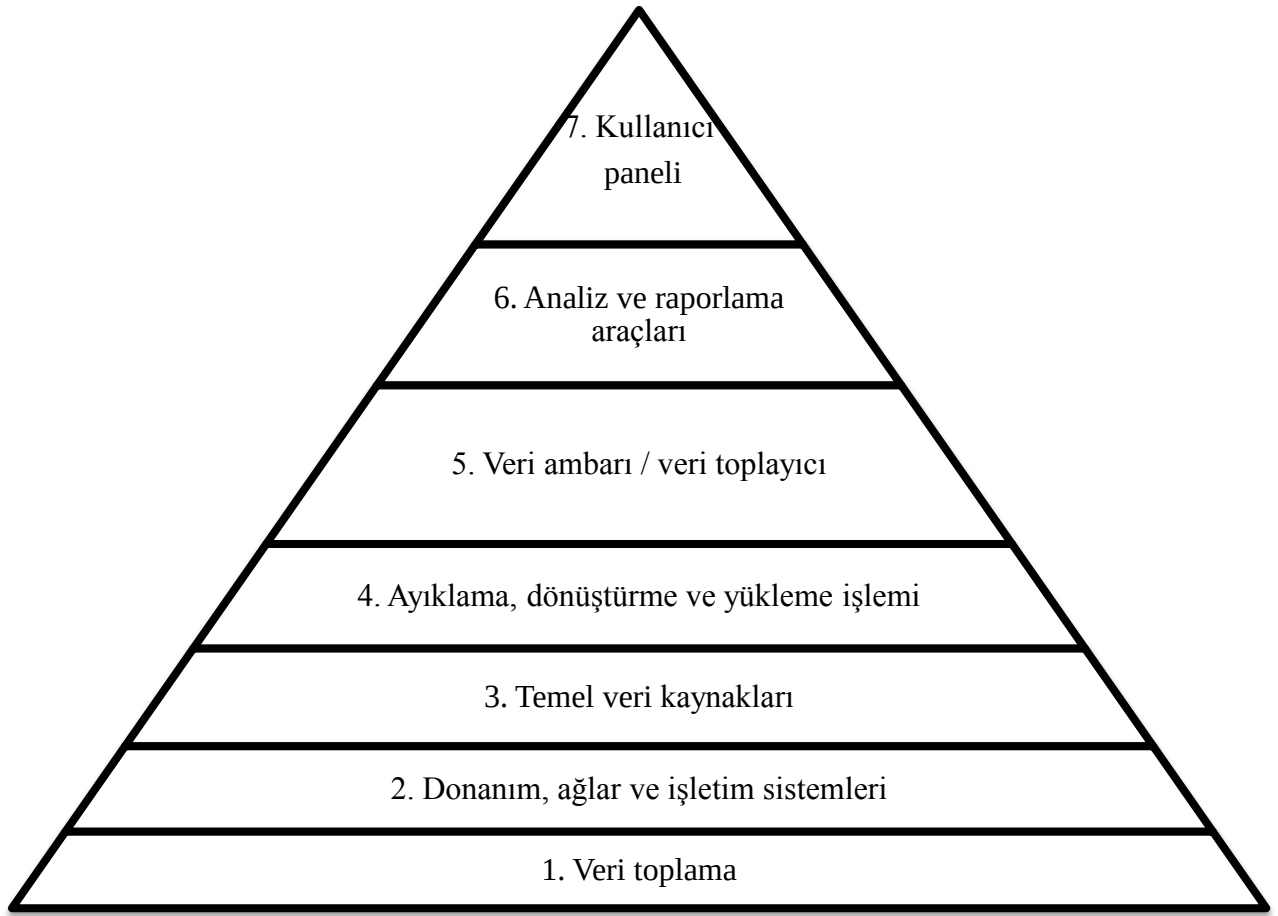
bilgisayarlarda analiz ederek öngörude bulunması ve olası kararları pekiştirmesi amacıyla kullanıldığını ifade etmektedir (NFES, 2006: 1).

Karar Destek Sistemlerinin genel anlamda kabul edilen ortak özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- ❖ Yapılandırılmamış ya da yarı yapılandırılmış karar yapılarında kullanılır.
- ❖ Amacı karar vericinin yerine geçmek değil ona yardımcı olmaktır.
- ❖ Karar verme sürecinin bütün basamaklarına destek verir.
- ❖ Kendi çalışma verimliliğinden ziyade karar verme sürecinin etkinliğine odaklanır.
- ❖ Karar Destek Sistemi kullanıcısının denetimi ve kontrolü altındadır.
- ❖ İçerisinde bulunan (kendisine tanımlanan) veri ve modelleri kullanır.
- ❖ İnteraktif ve kullanıcı dostudur.
- ❖ Karar verici adına öğrenmeyi kolaylaştırır.
- ❖ Genellikle evrimsel ve döngüsel bir süreç kullanılarak geliştirilirler.
- ❖ Üst düzey yöneticilerden alt kademe yöneticilere kadar tüm yönetim kademelerine destek sağlar.
- ❖ Çoklu bağımsız kararlar veya bağımlı kararların alınmasında kullanılabilir.
- ❖ Bağımsız, grup ya da ekip çalışmasına dayalı karar verme çalışmalarına destek sağlar (Marakas, 2003: 3).

3.5. Karar Destek Sisteminin Bileşenleri

Birbirinden farklı ortamlarda kullanılan her karar destek sistemi için geçerli olacak tek bir karar destek modelini tarif imkânsız değilse de oldukça zordur. Yine de kullanılan sistemlerin en yaygın bazı özelliklere sahip oldukları görülür (NFES, 2006: 5).

Şekil 3.2. Bir karar destek sisteminin bileşenleri (NFES, 2006:6)

Genel anlamda, yaygın karar destek sistemi bileşenleri Şekil 3.2’de sıralanmakla birlikte herhangi bir Karar Destek Sisteminin kurulması için öncelikle “kaliteli bir veri setine” ihtiyaç vardır. Bir Karar Destek Sistemi karar veremez sadece karar vericinin kararlar vermesine yardımcı olacak bilgiler sunar. Bu amaçla genel bir Karar Destek Sistemi 7 (yedi) bileşenden oluşur (NFES, 2006:5).

3.5.1. Veri toplama

Veriler herhangi bir karar destek sisteminin temelidir. Verinin özelliği yüksek kalitede, yararlı, karar alma ile ilgili, geçerli, doğru, ölçülebilen, tekrarlanabilir, güvenilir ve zamanında elde edilmesidir. Kaliteli veri üretmek için; uygun veri toplama programları, katı doğrulama ve dokümantasyon gereksinimleri, kapsamlı doğrulama prosedürleri, açık, erişilebilir ve özelleştirilmiş kodlama talimatları, etkin eğitim ve destek programları, doğru ve tutarlı veri girişi, otomatik veri aktarımı süreçleri, sürekli terminoloji, veri toplama ve

bakım kurallarını uygulamak gerekir. Bu kuralları uygularken veri setlerine dair şu soruları sormalıyız:

- ❖ Veriler ne zaman toplandı?
- ❖ Veriler nasıl toplandı?
- ❖ Veriler başlangıçta nasıl bir formattaydı?
- ❖ Herhangi bir kayda ne zaman erişildi veya kayıt ne zaman değiştirildi?
- ❖ Veri sözlüğü referans kelimeleri neler?
- ❖ Veri ögesinin sahibi kim?
- ❖ Veriyi daha iyi ve tam olarak yorumlamak için başka hangi bilgiler gerekli (NFES, 2006: 5-6)?

3.5.2. Donanım, ağlar ve işletim sistemleri

Bir karar destek sistemi veritabanı gibi dosya sunucusu veya ağ olarak tek parça değil aksine, birleşmeyle ve farklı veri kaynakları daha iyi karar vericiler yararlı bir biçimde verilere erişmek ve derlemek için izin entegre bir sistemdir. Karar Destek Sistemi ile ilgili teknoloji önceden var olan teknolojiler ve veri mimarisi bağlıdır (yani, nasıl verileri şu anda depolanmış ve erişilir). Genel olarak Karar Destek Sistemlerinin veritabanları ve / veya sunucularını desteklemek için gerekli donanım, ağ teknolojileri ve işletim sistemleri, erişimde manipüle ve veri aktarımı için mekanizmaları ile bir kullanıcı ara yüzü ve geçici veya sürekli olarak veri depolamak için veri tabanı bulunması gerekir. Anahtar teknik gereksinimler erişilebilirlik, işleme ve transfer hızı, ölçeklenebilirlik, birlikte çalışabilirlik, maliyet-etkililik ve güvenlik gibi konularda etrafında döner (NFES, 2006: 7).

3.5.3. Temel veri kaynakları

Karar Destek Sistemlerine pek çok farklı kaynaktan veri gelir. Gelen veriler birbirinden farklı türden olabilir ve bunların alınış yöntemleri de farklı olabilir. Örneğin Bakanlığın projesine katılacak gençlerin başvurularını alırken bir kısmını kâğıt üzerinden bir kısmını bilgisayar üzerinden bir kısmını da telefonla alabiliriz. Farklı kanallardan aldığımız bu bilgilerde çeşitli veriler birbirinden farklı formatta olacaktır.

3.5.4. Ayıklama, dönüştürme ve yükleme işlemi

Veriyi ayıklamak, dönüştürmek ve yüklemek veri setleri birbirinden ayrı veritabanlarında olan ya da birlikte çalışmayan veri tabanlarında çalışıldığında gereklidir (NFES, 2006: 8).

3.5.5. Veri ambarı / veri toplayıcı

Veri toplamada kullanıcı sorguları bir organizasyon içinde veya dışında farklı kaynaklardan gelen verileri derleme gerektirebilir. Bu amaçla veri ambarında düzenleme, temizlik, hazırlama doğrulama yapılır (NFES, 2006: 9).

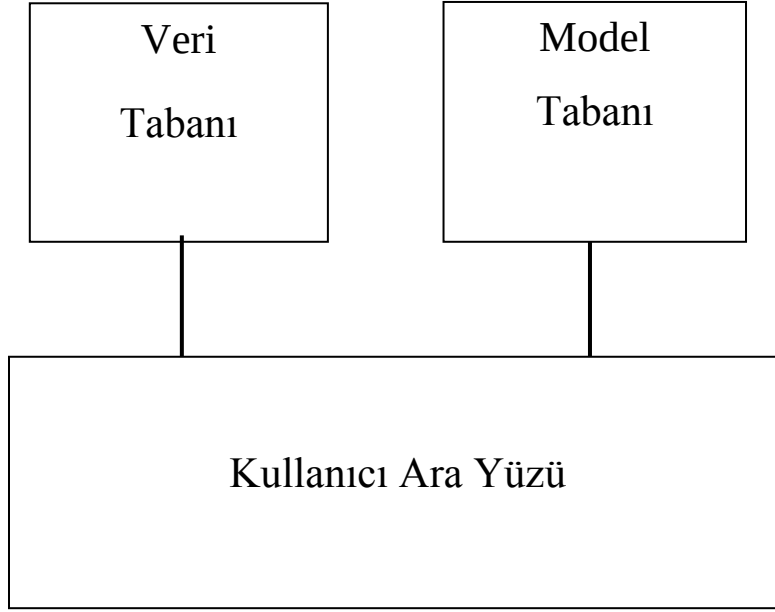
3.5.6. Analiz ve raporlama araçları

Bir “analiz aracı” temelde iş kuralları veya geçerli mantık dizileri türeten bir araçtır. Analiz; maliyet tahsisleri, veri madenciliği ve kullanıcı odaklı manipülasyon ve sorgulama içerir. Analiz ve raporlamada sonuçlar elektronik tablolar, veritabanları, grafikler şeklinde kullanıcıya sunulabilir (NFES, 2006: 10).

3.5.7. Kullanıcı ara yüzü

Bir Karar Destek Sisteminde, “kullanıcı ara yüzü” sürücüsüne bilgi sunan bir otomobilin gösterge ve kadranlıları gibidir. Kullanıcı ara yüzü bir karar destek sistemi oluşturan veri toplama, doğrulama, analiz, raporlama ve karar alma sürecinde verileri görüntülemek için ayrılmaz bir Karar Destek bileşenidir (NFES, 2006: 12).

Druzdzel ve Flynn (2002), Turban ve diğerlerine (2007) göre ise tanım olarak Karar Destek Sistemi Bileşenlerinin 3 (üç) grupta toplanabileceği belirtilmektedir. Bu gösterim Şekil 3.3’te yer almaktadır.

Şekil 3.3. Bir karar destek sisteminin mimarisi (Druzdzel ve Flynn, 2002)

Bunlardan ilki Veri Tabanı Yönetim Sistemi (DBMS) Karar Destek Sistemi için bir veri bankası olarak hizmet vermektedir. Bir DBMS çok büyük miktarlarda veriyi, fiziksel açıdan kullanıcıların erişebilecekleri işlemleri ve problemin çözümünde hangi mantıksal yapının kullanılacağını içerir. Ayrıca tip kullanıcıyı bilgilendirme yeteneğine de sahip olmalıdır (Druzdzel ve Flynn, 2002).

İkinci bileşen Model Tabanı Yönetim Sistemi (MBMS) dir. MBMS'nin rolü DBMS'ye benzerdir. Temel özelliği Karar Destek Sisteminin kullandığı istatistiksel, finansal, matematiksel ve diğer kantitatif modelleri içermesidir. Bir MBMS'nin temel amacı veri tabanından aldığı veriyi karar verici için yararlı bilgiye dönüştürmektir. Ayrıca Karar Destek Sisteminde yapılandırılmamış problemleri modellemede kullanıcıya yardımcı olmalıdır ancak model tabanı opsiyonel bir bileşendir (Druzdzel ve Flynn, 2002).

Üçüncü ve son bileşen ise İletişim Oluşturma ve Yönetim Sistemi (DGMS) dir. Karar Destek Sistemiyle etkileşimin anahtar kavramı anlamadır. Karar Destek Sisteminin kullanıcıları ve yöneticiler genellikle bilgisayarla çok ilgili olmadıklarından sistemin onlar için sezgisel ve kolay kullanımlı ara yüzler ile donatılmış olması gerekir. Bir DGMS'nin temel sorumluluğu kullanıcıya sistemi kullanım kolaylığı sunmak ve sistemden en iyi şekilde faydalanmasını sağlamaktır (Druzdzel ve Flynn, 2002).

Bilgi tabanlı Karar Destek Sistemlerinde ise dördüncü bir bileşen olarak veri ve model tabanı ile kullanıcı ara yüzünün yanı sıra bunlara ek olarak uzman görüşünün yer aldığı bir “bilgi tabanı” bulunur. Bilgi tabanı bağımsız ve opsiyonel bir bileşen olup diğer üç bileşene iş zekâsı sağlamak gibi pek çok faydası vardır (Turban ve diğerleri, 2007: 109).

3.6. Karar Destek Sistemlerinin Kullanım Alanları

Karar Destek Sistemlerinin oldukça geniş bir kullanım alanı mevcut olup bu sistemler ister özel sektörde isterse kamu kurumlarında ihtiyaç duyulan herhangi bir alanda geliştirebilirler. Yarı yapısal veya yapısal olmayan kararların verilmesi durumunda kalınan ve model desteği gereken ya da veri ambarlarından geleceğe yönelik önlem alma veya anlamlı kestirimlerde bulunmanın söz konusu olduğu tüm özel durumlarda Karar Destek Sistemleri faydalanılabilecek bir karar destek aracı olarak değerlendirilmektedir. Kamu yöneticilerinin, kamunun yapısı nedeniyle karar verme sistematikleri, özel sektöre göre daha zor ve bürokratik olsa da Karar Destek Sistemlerinin bu noktada farkına varılması ve çözüm aracı olarak dikkate alınması yöneticilere ciddi avantajlar sağlayabilmektedir. Uygulamada birkaç örnek vermek gerekirse pazarlama, tedarik zinciri yönetimi, lojistik, finansman, yatırım kararları, operasyon yönetimi, sağlık, güvenlik, orman yönetimi, askeri uygulamalar, ulaştırma, bankacılık, sigorta, personel yönetimi, yol güvenliği, adli tıp, ulaştırma sistemleri vb pek çok alanda Karar Destek Sistemi uygulamalarına rastlamak mümkündür (Türkiye Bilişim Derneği, 2010).

3.7. Karar Destek Sistemlerinin Türleri

Karar Destek Sistemleri farklı yaklaşımlarla farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Önceleri temelde model ve veri tabanlı olarak iki gruba ayrılabilirdiği gibi teknolojik gelişmelerin ardından yaygın olarak Karar Destek Sistemi türleri beş başlıkta toplanabilmektedir.

3.7.1. Model tabanlı karar destek sistemleri

Karar Destek Sistemlerinin evrimsel geçmişinden bu yana kullanılan modeldir. Koşula bağlı karşılaştırmalar yapılacaksa model tabanlı karar destek sistemi kullanılmalıdır. Büyük organizasyonel bilgi sistemlerinden bağımsız olarak tek başına bir sistemdir. Bu sistemlerin analiz yetenekleri modelin kullanımını kolaylaştıracak iyi bir kullanıcı ara yüzüyle birleştirilmesine bağlıdır (Dhar ve Stain, 1997: 123).

3.7.2. Veri tabanlı karar destek sistemleri

Veri Tabanlı Karar Destek Sistemi, organizasyonel büyük sistemlerde bulunan büyük veri havuzlarını analiz eden sistemlerdir. Bu sistemler daha önceden büyük miktarlardaki verilerde saklı kalan faydalı bilgilerin çıkarılarak kullanıcılara karar verme desteği sağlayan bir yapı oluşturmayı hedeflerler. Veri işleme sistemlerinden elde edilen veriler bu amaç için veri deposunda toplanır, bir araya gelen veriler birbiriyle ilişkilendirilir (Dhar ve Stain, 1997: 123).

3.7.3. İletişim tabanlı karar destek sistemleri

İletişim Tabanlı Karar Destek Sistemleri, yapısı gereği dinamik ve hızlı büyüeyebilen bir sistemdir. İnsan grupları arasında iletişime olanak sağlayarak bilgi paylaşımını kolaylaştırır. İnsanlar arasında işbirliği ve koordinasyonu destekler. Kullanıcı arabirimi, grup içi iletişim, koordinasyon, paylaşılan bilgi, bağımlı destek, kullanıcı başvuruları ile oluşmuş açık bir çevreden gelir. Katılımı ve benimsenmesi en kolay ve hızlı olan sistemdir (Dhar ve Stain, 1997: 123).

3.7.4. Doküman tabanlı karar destek sistemleri

Doküman Tabanlı Karar Destek Sistemine genelde kaynağa ulaşmanın zor olmadığı durumlarda başvurulur. Bu sistemde, dokümanlar farklı farklı formları içerse de görsel, yazılı ve seslendirilenler olarak üç sınıf altında toplanmaktadır. Karşılıklı görüşmeleri içerenlere seslendirme; raporlar, kataloglar, müşterilere ait mektup ve anketler yazılı ve son olarak da TV reklamları, haber programları da görsel dokümanları tanımlar.

3.7.5. Bilgi tabanlı karar destek sistemleri

Bilgi Tabanlı Karar Destek Sistemleri, yöneticileri tarafından nasıl yapılacağı konusunda eylemler öneren ve bu yöntem ile özel problem çözme uzmanı olarak adlandırılan insan-bilgisayar sistemleri içermektedir. Bu sebeple ilgili alanın uzmanlarının bilgileri söz konusu olduğunda bu yöntem benimsenir (Dhar ve Stain, 1997: 123).

Bilgi tabanlı karar destek sistemlerinin tasarımı için kullanılan araçlar uzman sistemler, bulanık mantık, yapay sinir ağları, genetik algoritmalar gibi yapay zekâ teknolojilerini içerdiğinden bu tür sistemler Zeki Karar Destek Sistemleri olarak da adlandırılmaktadır.

Amacı olasılıkları kazanılmış tecrübeyle detaylı bir analiz süzgecinden geçirerek sonuç üretmek olan bu sistemler spesifik konularda çözüm sunabilmektedirler (Power, 2007).

Uzman görüşünün yer aldığı “bilgi tabanı”nın bulunması bilgi tabanlı Karar Destek Sistemlerini geleneksel karar destek sistemlerinden ayırır. “Uzman Sistem” terimi de bilgi tabanlı karar destek sistemlerinden elde edilmiştir. Aralarında çok keskin bir ayrım olmamakla birlikte uzman sistem ile bilgi tabanlı karar destek sistemi arasında küçük bir farklılık olduğu düşünülmektedir. Bu fark bilgi tabanında yer alan bilginin belgelenmiş bir bilgiden (kitabî bilgi) elde edildiği, uzman sistemde ise bilginin elde edilmesinin zor olduğu ve yalnızca uzmandan elde edilebildiği şeklindedir. Yani bilgi tabanlı Karar Destek Sisteminin “bilgili” olması gerekir ancak uzman olması gerekmez. Ancak örnekler göstermektedir ki pek çok sistemde belgelenmiş ya da belgelenmeyen pek çok uzmanlık bilgisi bir arada kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu ayrımı yapmak oldukça güçtür (Turban ve diğerleri, 2007: 124, 544, 566).

Karar Destek Sistemlerinin sınıflandırmaya ilişkin genel ve belirgin özellikleri Çizelge 3.1’de karşılaştırılmıştır. Ancak bileşenlerden bazılarının çıkarılması ya da yeni bileşenler eklenmesi farklı Karar Destek Sistemi türlerinin oluşmasını sağlar. Yeni yaklaşımlarda bu beş türden türetilmiş ancak yapısal olarak farklılıklar içeren Karar Destek Sistemi türleri geliştirilmiştir (Turban ve diğerleri, 2007: 19-20).

Çizelge 3.1. Karar destek sistemlerinin karşılaştırılması (Power, 2007)

KDS türü	Baskın Öğe	Hedef Kullanıcı (Dâhili → Harici)	Amaç (Genel → Özel)
Model Tabanlı KDS	Model	Yöneticiler, çalışanlar, müşteriler	Ekip plânlama / karar analizi
Veri Tabanlı KDS	Veri tabanı	Yöneticiler, çalışanlar, sağlayıcılar	Veri ambarından sorgulama
İletişim Tabanlı KDS	İletişim araçları	Dâhili ekipler, harici ortaklar	Toplantı yönetme/ işbirliğine yardım
Doküman Tabanlı KDS	Doküman	Dâhili kullanıcılar	Web sayfası arama/ doküman bulma
Bilgi Tabanlı KDS	Bilgi Tabanı	Dâhili kullanıcılar, müşteriler	Yönetim önerisi/ ürün seçimi

Çalışmamızda Çizelge 3.1’de de yer aldığı üzere değerlendiriciye öneri sunacak ve seçim yapmasına yardım edecek nitelikteki Bilgi Tabanlı bir Karar Destek uygulamasından faydalanılacaktır.

3.8. Bilgi Tabanlı Karar Destek Sistemlerinin Yetenekleri

Karar Destek Sistemleri kullanıcıya çok sayıda fayda sağlar. Kullanıcı ara yüzleri sayesinde kolay bir kullanımı vardır ve değerlendirmeleri hızla yaparak karar vericiye alternatif çözümler sunarlar. Bu çözümler karar vericinin kendi birikimi ve uzmanlık alanıyla çelişebilir de paralel de olabilir ancak bu sistemlerin kullanımı ile alınan kararlar rasyoneldir. İyi organize edilmiş bir Karar Destek Sistemi maliyetleri minimize eder (Turban ve diğerleri, 2007: 119).

Bilgi tabanlı Karar Destek Sistemleri belirsizlik ve risk durumunda veya eksik bilgi ile karar vermeye yardımcı olurlar. Tıp, yönetim-organizasyon, ürün geliştirme, hava tahmini, örgütsel hafıza, tarım, sulama sistemleri, plânlama, bütçe planı, finansal yatırım, satış tahmini, hisse senedi alım satımı, üretim, üretim planlama, insan kaynakları, havacılık, hava trafik kontrolü vb. bir çok alanda bilgi tabanlı Karar Destek Sistemlerinden faydalanılmaktadır (Jantan, Hamdan and Othman, 2010; Özgür, 2007).

4. UYGULAMA YAZILIMI: DEZAVANTAJLI GENÇ BELİRLEME KARAR DESTEK SİSTEMİ ÖRNEĞİ

4.1. Çalışmanın Amacı

Bakanlık mevzuatı ile gençlerin ve gençlik gruplarının ihtiyaçlarını dikkate alarak, gençlerin kişisel ve sosyal gelişiminin desteklenmesi, potansiyellerini gerçekleştirebilmelerine imkân sağlanması, karar alma ve uygulama süreçleri ile sosyal hayatın her alanına etkin katılımının artırılması, gençlik ve spor hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, projelerde dezavantajlı gençlere öncelik verilmesine yönelik usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Bu amaçla eğitim, kültür, araştırma, sanat, bilim, girişimcilik, spor, gönüllülük, hareketlilik, katılım, sosyal uyum ve Bakanlığın görev, yetki ve sorumluluk alanına giren diğer konularda, kalkınma plânları, hükümet programları, politika belgeleri ve stratejik plânlarda belirlenen hedef ve öncelikler dikkate alınarak Bakan onayıyla bölgesel, ulusal veya uluslar arası projeler hazırlanmakta ve destek programları oluşturulmaktadır.

Her yıl ortalama 1,5 milyon gencin doğrudan faaliyetlerle temas ettiği Bakanlığımız projelerine kapasitenin yaklaşık 8-10 katı kadar başvuru alınmaktadır. Bu projeler ve destek programlarının her biri için tahsis edilen yıllık bütçe, Bakan onayıyla belirlendiğinden bir projeye katılabilecek genç sayısı o proje için ayrılmış olan bütçeyle sınırlıdır.

Projelerin önemli bir kısmı da tek seferlik olduğundan ve proje sayısının çok fazla olmasından ötürü her bir proje için bilgisayar destekli değerlendirme sistemi kurulamamaktadır. Bu nedenle projelere yapılan başvurular kontenjan dâhilinde öncelikle bir ön değerlendirmeye tabi tutularak görevli personel tarafından gerekli görüldüğünde bir komisyon marifetiyle değerlendirilmektedir. Tasarlamış olduğumuz Karar Destek Sisteminin proje katılımcılarının belirlenmesine yönelik ön değerlendirme sürecine destek sağlaması hedeflenmektedir.

4.2. Problemin Tanımı

Gençlik ve Spor Bakanlığı projelerine katılacak sınırlı sayıdaki dezavantajlı gencin Ulusal Gençlik ve Spor Politikası'na göre belirlenmesi.

4.3. Yöntem

Çalışmamızda Bilgi Tabanlı Karar Destek Sistemi olarak da bilinen Zeki Karar Destek Sistemi modelinden faydalanacağız. 03/06/2011 tarihli 638 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Gençlik ve Spor Bakanlığı mevzuatı gereği dezavantajlı gençlerin hızla değişen trendine yönelik hızlı ve kaliteli bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Bunun için geliştirilen bilgi tabanlı karar destek sistemi, karar vericilerin hızlı cevaplar üretebilmelerine yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır.

Bilgi Tabanlı Karar Destek Sistemleri kullanıcılardan aldığı verileri, kamunun işine yarayacak şekilde işleyerek yeni bir hizmet geliştirme sürecine hızlı ve doğru bir şekilde yön vermektedirler. Tasarlamış olduğumuz Karar Destek Sistemi de Bakanlığımıza her geçen gün yeni bir grubun dâhil olduğu ya da bir diğerinin önem kazandığı dezavantajlı gençleri belirlemeye ve onlar için hazırlanan projelere dâhil etmeye yarayacaktır.

Tasarlamış olduğumuz Karar Destek yazılımı Web tabanlı ASP programı ile Visual Basic dilinde hazırlanmıştır.

4.4. Değerlendirme Kriterleri

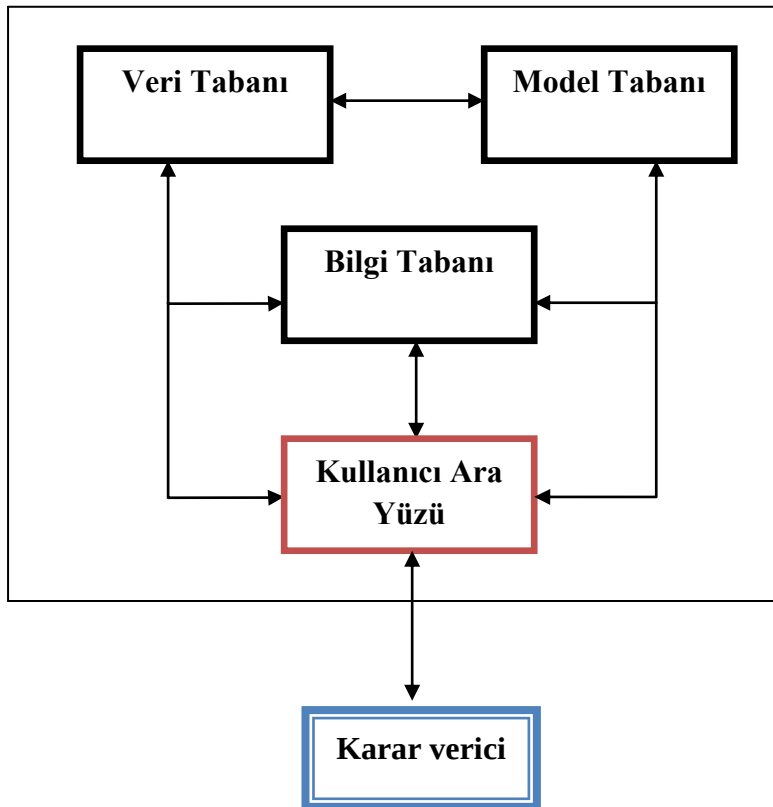
Değerlendirme sürecinde Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesinde kullanılan değerlendirme kriterlerinden faydalanılacaktır. Ancak bu kriterlere çeşitli sebeplerle (hukukî nedenler, hükümet programları, kalkınma plânları, belgenin güncellenmesi, konjonktürel değişiklikler vb.) ilâveler ve çıkarmalar yapılabilecektir. Başvuru sahipleri arasından seçilecek gençlerin Politika Belgesine göre öncelikle aşağıdaki kriterleri taşıması istenmektedir:

- ❖ 14-29 yaş aralığında olması
- ❖ Engelli gençler
- ❖ Suç işleyen gençler
- ❖ Sokakta yaşayan gençler
- ❖ Bağımlı gençler
- ❖ Sosyal dışlanmaya maruz kalan gençler
- ❖ Göç eden ve uyum sorunu yaşayan gençler
- ❖ İstismara uğrayan gençler
- ❖ Genç kadınlar

4.5. Geliştirilen Sistemin Yapısı ve Kullanımı

Tasarlamış olduğumuz Karar Destek yazılımı Web tabanlı ASP programında Visual Basic programlama dilinde hazırlanmıştır. Yazılımın çalışması için bilgisayarda IIS (İnternet Servis Sağlayıcısı) kurulmuş olmalıdır. Sistemimiz bütünleşik halde bulunan dört bileşenden oluşmaktadır (Şekil 4.1). Bunlar;

- i. Kullanıcının sistemi kullanmasını, veri girişini ve görüntülemeyi sağlayan kullanıcı ara yüzü,
- ii. Başvuru sahibi gençlerin verilerinin tutulduğu veri tabanı,
- iii. Problem çözümüne ilişkin algoritmaların bulunduğu model tabanı ve
- iv. Elde edilen uzman bilgisinden oluşan bilgi tabanıdır.

Şekil 4.1. Geliştirilen bilgi tabanlı karar destek sisteminin yapısı

Veri tabanında işlenmemiş veriler bulunurken, model tabanında ise çözüme ilişkin kurallar, algoritmalar ve öncelikler yer alır. Bilgi tabanında uzman görüşü bulunur ve kullanıcı ara yüzü de kurallara bağlı şekillenen değerlendirme sonucunu karar vericiye sunmaktadır.

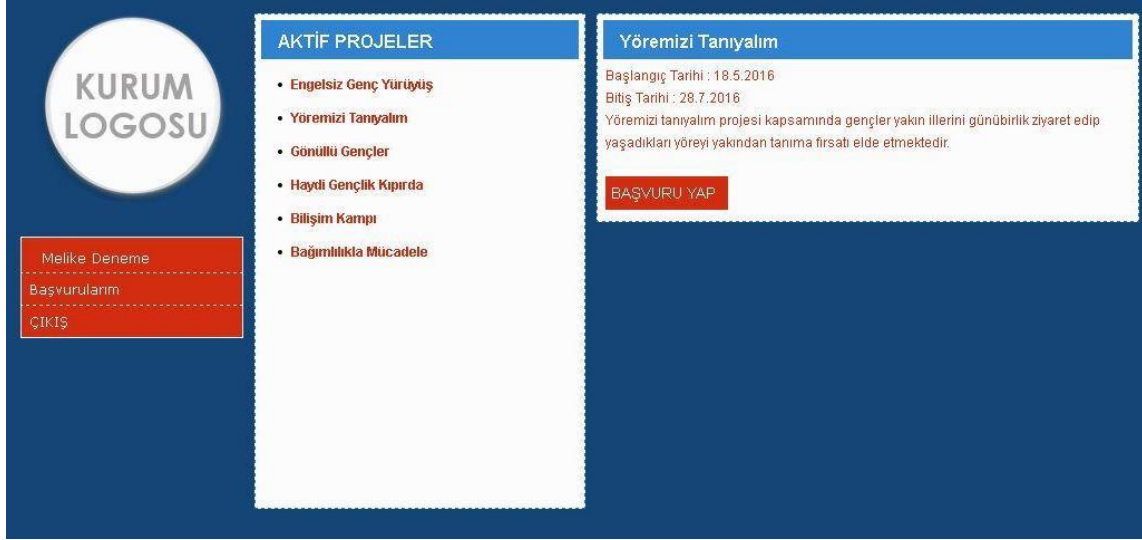
Sistemde verileri içeren tablolar Microsoft SQL Server 2008 sürümü ile tutulmaktadır. Projelerdeki başvuru soruları, üyeler, kriterler, uzman görüşü vb. tüm yapılar satır olarak tutulmaktadır.

4.5.1. Kullanıcı ara yüzü

Bu bileşen kullanıcı ile KDS arasındaki iletişimi sağlamaktadır. Sisteme 3 (üç) farklı kullanıcı rolü ve 2 (iki) ayrı “kullanıcı ara yüzü” tanımlanmıştır. Bunlardan ilki “Uzman” diğeri “Karar Verici” sonuncusu ise “Başvuru Sahibi” şeklindedir. Başvuru sahibinin ara yüzü diğerlerinden farklı olup aşağıda Resim 4.1’de görüntülenmektedir.

Resim 4.1. Üyelik ekran görüntüsü (başvuru sahibi)

Başvuru ekranında öncelikle üyelik işlemleri gerçekleştirilmekte olup Resim 4.1’de görüldüğü şekilde adı soyadı, TC kimlik no, doğum tarihi, e-posta, cinsiyet, iletişim bilgileri talep edilmektedir. Üyelik için e-posta adresiyle sisteme kayıt olmak gerekir. Kaydet butonuna basıldığında “Üyeliğiniz başarılı bir şekilde kaydedilmiştir. Giriş yapabilirsiniz” uyarısı görüntülenir. Hali hazırda e-posta ve şifresi olan başvuru sahipleri direkt olarak başvuru sayfasına yönlendirilir. (Resim 4.2)

Resim 4.2. Aktif projeler ekran görüntüsü

Üyelik işlemi tamamlandığında ya da kullanıcı zaten üye ise başvuru alımına açık olan “Aktif projeler” Resim 4.2’deki gibi listelenir ve herhangi birine tıklandığında sağ taraftaki “Proje Bilgi ve Başvuru Alanı” açılır. “Başvuru Yap” seçeneği tıklandığında Resim 4.3’teki “Başvuru Sayfası” görüntülenir. (Başvuru düzenleme işlemi de yine buradan başvuru sahibi tarafından yapılır) Projenin niteliğine göre belirlenen seçim kriterlerine uygun sorular başvuru sahibi tarafından cevaplanır. En son aşamada “Başvur” seçeneği ile yapılan başvuru veri tabanına ulaşmaktadır.

“Uzman” ve “Karar Verici” kullanıcı ara yüzüne ise Resim 4.4’teki “Kullanıcı Girişi” ekranından erişim sağlanır. Uzman kullanıcısı sırasıyla proje ekleme/düzenlemeye yarayan “Projeler” menüsü, projelerde başvur sahiplerine sorulacak soruların ve seçmeli/düz cevap seçeneklerinin eklendiği “Sorular” menüsü, soruların bağlı olduğu “Kriterler” menüsü ile karar vericinin faydalanacağı uzman görüşünü barındıran “Uzman Görüşü” menülerini görüntüleme ve değiştirme yetkisine sahiptir (Resim 4.5).

“Uzman” kullanıcısı projeler menüsünden yeni proje ekleyebilir, projeleri pasif duruma getirebilir, proje bilgilerini (başlangıç ve bitiş tarihi, durumu, tanıtıcı bilgiler) değiştirebilir, projelerle kriterleri eşleştirebilir, eşleştirilen kriterlere göre gelen “Başvuru Formu Soruları”ndan ekle/çıkar yapabilir, karar verici dinamik filtre koyabilmektedir (Resim 4.5).

Melike DENEME
Başvurularım
ÇIKIŞ

AKTİF PROJELER

- Engelsiz Genç Yürüyüş
- Yöremizi Tanıyalım
- Gönüllü Gençler
- Haydi Gençlik Kırıda
- Bilişim Kampı
- Bağımlılıkla Mücadele

Bilişim Kampı

Başlangıç Tarihi : 23.8.2016
Bitiş Tarihi : 27.8.2016
Bilişim Kampı projesi, alanında uzman akademisyen ve duayenlerin gençlere ışık tutacak tecrübelerini aktardıkları 5 günlük bir eğitim projesidir.

Tc Kimlik No: 12345678910 İsim: Melike

Soyisim: DENEME Doğum Tarihi: 10.5.1998

Cinsiyet: Kadın Telefon: 5555555995

E Posta: deneme@gmail.com

Okuduğu/(devam etmiyorsa)en son mezun olduğu okul: İlkokul

Üniveristeye devam ediyorsanız bölümünüz:

Başarı durumunuz (100 lük not sistemi üzerinden rakamla):

Çalışıyor musunuz? Hayır

Ailenizin aylık toplam geliri ne kadardır? (rakamla):

Hangi ilde yaşıyorsunuz? Adana

Başvur

Resim 4.3. Proje başvuru sayfası ekran görüntüsü

Giriş Ekranı

E Posta
Şifre

Giriş

Resim 4.4. Kullanıcı girişi ekran görüntüsü (uzman ve karar verici için)

Dezavantajlı Genç Belirleme Karar Destek Sistemi

Projeler

Proje Ekle

Aktif Projeler

Proje Adı	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	İşlem
Engelsiz Genç Yürüyüş	10.5.2016	10.5.2016	
Yöremizi Tanıyalım	18.5.2016	28.7.2016	
Gönüllü Gençler	10.12.2016	14.12.2016	
Haydi Gençlik Kipırda	10.7.2016	10.9.2016	
Bilişim Kampı	23.8.2016	27.8.2016	
Bağımlılıkla Mücadele	29.11.2016	31.12.2016	

Pasif Projeler

Proje Adı	Başlangıç Tarihi	Bitiş Tarihi	İşlem
-----------	------------------	--------------	-------

Proje Kriterleri

- ☒ Engel Durumu
- ☐ İstismar Edilmiş
- ☐ Suça Karışmış
- ☐ Bağımlılık
- ☐ Göçe İlişkin
- ☒ Yaşadığı Yer
- ☒ Sosyal Dışlanma
- ☐ Öğrenim Durumu
- ☒ Diğer

Resim 4.5. Projeler menüsü ekran görüntüsü (uzman kullanıcısı)

Uzman kullanıcısı sorular menüsünden proje başvurularında sorulabilecek yeni sorular ekleyerek bunları kriterlerle eşleştirebilir. Sorulara verilecek seçenekleri ekleyip değiştirebildiği gibi bunların soru türünü belirleyebilir, aktif/pasif hale getirebilir (Resim 4.6).

Dezavantajlı Genç Belirleme Karar Destek Sistemi

Projeler

Sorular

Kriterler

Uzman Görüşü

Çıkış

YENİ SORU EKLE

Soru Listesi

Display 10 records Search:

Soru No	Soru	Kriter	İşlem
1	Herhangi bir engeliniz var mı?	Engel Durumu	
2	Allenizde hüküm giymiş birey var mı?	Suçla Karışmış	
3	Engel oranınız kaçtır? (rakamla)	Engel Durumu	
4	Herhangi bir nedenle polis merkezine götürüldünüz mü?	Suçla Karışmış	
5	Herhangi bir suçtan dolayı hüküm giydiniz mi?	Suçla Karışmış	
6	Yaşadığınız yeri nasıl tanımlarsınız?	Yaşadığı Yer	
7	Nerede ikamet ediyorsunuz?	Yaşadığı Yer	
8	Yaşadığınız evi nasıl tanımlarsınız?	Yaşadığı Yer	
9	İnternete girme sıklığınız nedir?	Bağımlılık	
10	İnternet ve sosyal medyada günde ortalama ne kadar süre geçiriyorsunuz?	Bağımlılık	

Showing 1 to 10 of 27 entries Previous 1 2 3 Next

Soru Detayları

Soru Adı:

Soru Kriteri:

Soru Türü:

Durum:

Resim 4.6. Uzman soru ekleme ekranı

Uzman kullanıcısının “Kriterler” menüsünde yapabileceği tek işlem yeni kriter eklemek ya da aktif olan kriterleri pasif hale getirmektir (Resim 4.7).

Dezavantajlı Genç Belirleme Karar Destek Sistemi

YENİ KRITER EKLE

Aktif Kriterler

Kriter No	Kriter	İşlem
1	Engel Durumu	
2	İstismar Edilmiş	
3	Suçta Karışmış	
4	Bağımlılık	
6	Goçe İlişkin	
8	Yaşadığı Yer	
9	Sosyal Dışlanma	
10	Öğrenim Durumu	
11	Diğer	

Kriter Bilgileri

Kriter Adı:

Durum:

Pasif Kriterler

Kriter No	Kriter	İşlem
5	Genç Kadınlar	

Resim 4.7. Uzman kriter ekleme ekranı

Uzman kullanıcısı “Uzman Görüşü” menüsü ile karar vericinin proje başvuruları arasından katılımcıları belirlemesine yarayacak tanımlamaları yapabilmektedir.

Karar Verici kullanıcısı sisteme üye olan gençlerin listelendiği “Üyeler” menüsü ile üyelerden projelere başvuranların yer aldığı “Başvurular” menüsünü görüntüleyip değiştirebilmektedir. Ayrıca “Başvurular” bölümünde “Filtrele” butonu ile dinamik filtreleme yapabilirken filtreleme sonucu istenen karara/veriye ulaşılabilmesi halinde “Uzman Görüşü Al” butonu ile karar verme işlemini gerçekleştirebilmektedir (Resim 4.8).

Dezavantajlı Genç Belirleme Karar Destek Sistemi

Başvurular

Üyeler

Çıkış

Aktif Projeler

Proje Adı	İşlem
Engelsiz Genç Yürüyüş	Başvuruları Gör
Yöremizi Tanıyalım	Başvuruları Gör
Gönüllü Gençler	Başvuruları Gör
Haydi Gençlik Kırıda	Başvuruları Gör
Bilgi Kampı	Başvuruları Gör
Bağımlılıkla Mücadele	Başvuruları Gör

Başvuru Filtreleme

Okuduğu/(devam etmiyorsa)en son mezun olduğu okul

İlkokul
Ortaokul
Lise
Yüksekokul

Çalışıyor musunuz?

Çırak olarak
Stajyer olarak
Çiftçiyim
Diğer

[Filtrele](#) [Uzman Görüşü Al](#)

Bilgi Kampı Başvuruları

Display 10 records Search:

Başvuru No	Başvuru Tarihi	Tc Kimlik No	İsim	Soyisim	Doğum Tarihi	Telefon	E Posta	İşlem
25	18.5.2016 09:29:05	11111111111	Farabi	ORHAN	9.4.1993	5555555555	farabiorhan@gmail.com	Başvuruları Gör
27	18.5.2016 09:35:52	11111111112	Muhammed Yasin	ÇAKIROĞLU	11.8.1994	5555555556	y.cakiroglu@hotmail.com	Başvuruları Gör

Resim 4.8. Başvurular menüsü ekran görüntüsü (karar verici kullanıcısı)

Karar verici, alınan başvuruları “Başvurular” sekmesinden ilgili projeyi seçerek Resim 4.9 daki şekilde görüntülemektedir. Kayıtları 10-25-50-100’lü olarak sıralayıp başvuru tarihi, doğum tarihi ve ekranda görülen diğer bilgilere göre artan, azalan sıralamalar da yapabilmektedir.

Bağımlılıkla Mücadele Başvuruları								
Display 10 records								Search:
Başvuru No	Başvuru Tarihi	Tc Kimlik No	İsim	Soyisim	Doğum Tarihi	Telefon	E Posta	İşlem
26	18.5.2016 09:29:20	11111111111	Farabi	ORHAN	9.4.1993	5555555555	farabiorhan@gmail.com	Başvuruları Gör
29	18.5.2016 09:40:13	11111111113	Bektaş Aykut	ATALAY	21.9.1986	5555555557	bektasaykut@gmail.com	Başvuruları Gör
32	18.5.2016 10:04:11	11111111115	Selçuk	KIZILÇAOĞLU	1.7.1989	5555555559	selcukizilcaoglu@gmail.com	Başvuruları Gör
42	19.5.2016 20:29:17	12345678910	Melike	DENEME	10.5.1998	5555555995	deneme@gmail.com	Başvuruları Gör
48	18.5.2016 22:17:36	11111111120	Muhammed Ali	ARICAN	30.8.1993	5555555564	muhammed_ali5329@hotmail.com	Başvuruları Gör
57	18.5.2016 22:20:13	11111111840	Büşra	İŞİN	19.2.1999	5555556284	ysmrysmn_23@hotmail.com	Başvuruları Gör
65	18.5.2016 22:26:00	11111111121	Taha Emre	TEKİN	2.2.1995	5555555565	clintekin@gmail.com	Başvuruları Gör
82	18.5.2016 22:41:40	11111111250	Mustafa Okan	AYDENİZ	17.11.1994	5555555694	mstafaa-09@hotmail.com	Başvuruları Gör
87	18.5.2016 22:44:36	11111111251	Yusuf	PINAR	16.4.2001	5555555695	yusuffpinar@gmail.com	Başvuruları Gör
89	18.5.2016 22:47:19	11111111825	Sibel	KÖK	14.11.1992	5555556269	sbl_kok@hotmail.com	Başvuruları Gör
Showing 1 to 10 of 31 entries								Previous 1 2 3 4 Next

Resim 4.9. Proje başvuru listesi

4.5.2. Veri tabanı

Başvuruda bulunanların (sisteme üye olanların) adı, soyadı, TC kimlik no, doğum tarihi, e-posta, cinsiyeti, kullanıcı şifresi bilgileri ile proje başvurularına dair sorulara verilen cevaplar veri tabanında tutulmaktadır. Projeler de veri tabanında yer almakta olup sistemde kullanılan proje isimleri, kişi bilgileri ve projelere ilişkin bilgiler örnek olması açısından girilmiştir, gerçek değildir.

4.5.3. Model tabanı

Eğer ne analizi, amaç arama vb. fonksiyonları ile problemi çözüme ulaştıracak kural ve öncelikleri barındıran model tabanında aşağıdaki bilgiler (sorular ve cevapları) tutulmaktadır:

Engel Durumuna İlişkin Sorular

Herhangi bir engeliniz var mı? (İşitme engelli-Görme engelli-Konuşma engelli-Ortopedik engelli-Zihinsel engelli- Süreçten hastalık- Herhangi bir engelim bulunmamaktadır.)

Engel oranı kaçtır?

Suçla İlişkin Sorular

Ailenizde hüküm giymiş birey var mı? (anne, baba, ağabey, abla, kardeş, diğer, yok)

Herhangi bir nedenle polis merkezine götürüldünüz mü?

Herhangi bir suçtan dolayı hüküm giydiniz mi?

Yaşadığı Yere İlişkin Sorular

Yaşadığınız yeri nasıl tanımlarsınız? (Büyükşehir-İl Merkezi-İlçe Merkezi-Kasaba/Köy-Yurt Dışı)

Nerede ikamet ediyorsunuz? (Ailemin yanında-Akrabamda -SHÇEK yurdunda-KYK/Özel yurttan- Arkadaşlarımla birlikte- diğer)

Yaşadığınız evi nasıl tanımlarsınız? (Gecekondu-Müstakil ev-Prefabrik/ Konteynir-Apartman dairesi)

Bağımlılığa İlişkin Sorular

İnternete girme sıklığınız nedir?

İnternet ve sosyal medyada günde ortalama ne kadar süre geçiriyorsunuz? (Saat 0-2; 2-4; 4-6 ; 6-8; 8 ve üstü)

Sigara kullanıyor musunuz?

Alkol kullanıyor musunuz?

Bağımlılık yapan herhangi bir madde kullanıyor musunuz?

Sosyal Dışlanmaya İlişkin Sorular

Çevrenizde ya da akranlarınızla ilişki/iletişim kurmakta zorlanıyor musunuz?

Göçe İlişkin Sorular

Son 10 yıl içerisinde herhangi bir sebepten dolayı ailenizle göç etmek zorunda kaldınız mı? (Kalmadım-Köyden kente geldik-Başka bir ülkeden geldim-Büyükşehirden kırsala geldim)

İstismara İlişkin Sorular

Yaşamınızın herhangi bir döneminde istismara/ saldırıya uğradığınızı düşünüyor musunuz?

Genç Kadınlara İlişkin Sorular

Genç kadınlara öncelik verilmesi (cinsiyet; başvuru esnasında sorulmaktadır)

Öğrenim Durumuna İlişkin Sorular

Okuduğu/(devam etmiyorsa) en son mezun olduğu okul (İlkokul- Ortaokul-Lise-Yüksekokul-Üniversite-Yüksek lisans/Doktora)

Üniversite ise fakülte ve bölümü

Başarı Durumu (Not ortalaması: 100 üzerinden)

Çeşitli nedenlerle eğitiminizi yarıda bırakmak zorunda kaldınız mı? (maddi imkansızlık, evlilik, ebeveyn kaybı, aile baskısı, diğer, bırakmak zorunda kalmadım)

Projelere Özgü Diğer Sorular

Çalışıyor musunuz? (İşçi- memur- çırak-stajyer- çiftçi- çalışmıyorum)

Anneniz/Babanız hayatta mı?

Ailenizde şehit ya da gazi var mı? (yok, anne, baba, ağabey, abla, kardeş, diğer)

Ailenizin aylık toplam geliri ne kadardır?

Daha önce yaşadığınız ilin dışına çıkma fırsatınız oldu mu?

Daha önce gençlik faaliyetlerine katıldınız mı?

Model tabanındaki sorulara yenileri eklenebilir, çıkarılabilir veya değiştirilebilir niteliktedir. Model tabanında genel olarak if... else yapıları kullanılmıştır. Sistemde filtrelemeyi sağlayan algoritmalar bu bölümde bulunmaktadır. Tasarlanan sistemde bulunan “Dinamik Filtreleme” yapısı da model tabanında tutulmaktadır. Buradaki dinamik filtre OR komutu ile çalışmakta olup VEYA (birleşim) işlemi yapmaktadır. Örneğin dinamik filtrede x veya y veya z... vb. sınırsız sayıda kriter sorgulaması yapılabilmekte ve bu özelliklerden herhangi birini taşıyan başvuru sahibi gençler listelenmektedir. Dinamik filtre özelliği, başvuru sayısının az olması ya da başvuru sahiplerinin kriterlerden herhangi birini sağlamasının yeterli olması durumlarında kullanılabilmektedir.

Örneğin sisteme örnek olarak girilen 743 adet “Bilişim Kampı” projesi başvuruları arasından yapılan dinamik filtrelemede “Çalışıyor musunuz?” sorusuna “Hayır” veya “stajyer olarak” yanıtlarını veren 251 başvuru kaydı filtrelendi. Bunlardan 132’si “Hayır” yanıtını, 119’u “stajyer olarak” yanıtını vermiştir. Burada dinamik filtreleme, *Uzman Kullanıcısı* ⇒ *Projeler Menüsü* ⇒ *Filtre Soruları* bölümünden filtre sorularının ekleme çıkarılması yoluyla elde edilebilmektedir. Kullanımı ise *Başvurular* ⇒ *Başvuruları Gör* ⇒ *Filtrele* bölümünden yapılmaktadır.

Bilgi tabanına örnek olması açısından uzman tarafından eklenen soru örnekleri aşağıdaki şekildedir:

- ❖ Daha önce projelerimize katılma durumu kırılımı.
- ❖ Cinsiyete göre öncelik verilmesi kırılımı.
- ❖ Öğrenim durumuna göre (x bölümünde okuyan gençlere) öncelik verilmesi kırılımı.
- ❖ Başvuru tarihine göre öncelik verilmesi kırılımı.
- ❖ Doğum tarihi küçük olana öncelik verilmesi kırılımı.
- ❖ Kalkınmada öncelikli illerde ikamet kırılımı.
- ❖ İl bazlı öncelik kırılımı.
- ❖ SHÇEK evlerinde kalanlara öncelik verilmesi kırılımı.
- ❖ Yaş aralığına ilişkin kırımlar.
- ❖ Ailenin aylık toplam geliri kırılımı vb.

Bu bölüm başvuruda alınan bilgiler ve kriterlerle ilişkilendirilen sorularla zenginleştirilebilir.

Bilgi tabanında model tabanındaki dinamik filtrelemeden farklı sorgulamalar yapılabilmektedir. Sistemin hiçbir yerinde puanlama araç olarak kullanılmamıştır. Sistemde istenen verilere göre “dinamik filtreleme” yapısı ve bilgi tabanında yer alan “uzman görüşü”ne göre karar vermeye yardımcı fonksiyon yapıları mevcuttur.

Bilgi tabanında kullanılan fonksiyonlar ve örnek kullanımları şöyledir:

Örnek Fonksiyon Kullanımları ve Şablon : "Formda Sorulan Soru" "Fonksiyon" "Değer"

- ❖ Büyüktür Sadece Sayısal Alan: (Ailenizin aylık geliri > 3000)
- ❖ Küçüktür Sadece Sayısal Alan: (Ailenizin aylık geliri < 3000)
- ❖ Eşittir Sayısal Alan İçin: (Not ortalamanız = 80)
- ❖ Eşittir Metinsel Alan İçin: (Cinsiyeti = Kadın)
- ❖ Büyük Eşittir Sayısal Alan İçin: (Not ortalamanız >= 70)
- ❖ Küçük Eşittir Sayısal Alan İçin: (Not ortalamanız <= 65)
- ❖ Büyük Eşittir Metinsel Alan İçin: (dogum_tarihi >= 1998-01-01) (yıl-ay-gün)
- ❖ Küçük Eşittir Metinsel Alan İçin: (dogum_tarihi <= 2002-01-01) (yıl-ay-gün)

- ❖ İçinde Geçen : (Bölümünüz like bilg) Verilen cevaplar içinde "bilg" geçenler (bilgisayar öğretmenliği, bilgisayar mühendisliği, bilgisayarlı malzeme eğitimi, bilgisayarlı muhasebe... vb.)

4.6. Sistem Uygulama Örneği

Sistemin çalışma mantığı önceki bölümde anlatmıştır. Bu bölümde kısaca “Uzman görüşü” istenerek örnek bir karar verme sürecinin nasıl işleyeceği anlatılacaktır.

Örnek Problem 1: “Engelsiz Genç Yürüyüş” projesi için sisteme yapılan 741 başvurudan başvuru şartlarına uygun 50 dezavantajlı gencin seçilmesi istenmektedir. Dinamik filtrede işitme, görme veya konuşma engelli gençler ile maddi imkânsızlık yüzünden eğitimini yarıda bırakanlar dinamik filtre ile filtrelendiğinde 451 sonuç elde edilmiştir. “*Uzman Görüşü Al*” denildiğinde AND komutu yapısı ile gecekonduda yaşayan, işitme, görme, konuşma engelli olan, engel oranı % 40’ın altında olan gençlerden 43 başvuru filtrelenmiştir.

Örnek Problem 2: “Bağımlılıkla Mücadele” projesi için sisteme yapılan 750 başvurudan başvuru şartlarına uygun, projeye katılabilecek nitelikte 10 dezavantajlı genç katılımcı seçilmesi istenmektedir.

Sistem “Bağımlılıkla Mücadele” projesi için çalıştırılmış olup projeye yapılan 750 başvurudan dinamik filtreye göre 321 tanesini, uzman görüşüne göre 391 tanesini eleyerek karar vericiye 38 adet başvuru önermiştir. Uzman tarafından yeni kırımlar eklenerek elde edilecek başvuru sayısı artırılıp azaltılabilir. Sonuçlar rastsal olarak sıralanmaktadır.

Sistemde uzman görüşü olarak kullanılan veriler aşağıdaki şekildedir:

- ❖ Madde kullanımı kırılımı.
- ❖ Yaş aralığı kırılımı.
- ❖ Ailenin aylık toplam geliri kırılımı.
- ❖ Yaşadığı konut kırılımı.
- ❖ Sosyal dışlanma kırılımı.

Sistemdeki uzman görüşü değiştirilerek, pasif hale getirilerek ya da yeni görüşler eklenerek istenen sayılara yakın sonuçlar elde edilebilmektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bilindiği üzere her geçen gün bilişim sistemlerinin kamuda kullanımı yaygınlaşmaktadır. Bilhassa karar vericilere/yöneticilere sağladığı zaman ve doğruluk avantajı bakımından bilişim sistemleri içerisinde Karar Destek Sistemlerinin ayrı bir yeri olduğu da aşîkârdır. Kamuda Karar Destek Sistemlerinin kullanımı yeni olmamakla birlikte hazırladığımız çalışma ile sosyal bir bakanlık olan Gençlik ve Spor Bakanlığı çalışmalarında Karar Destek Sisteminin kullanımına ilişkin öneride bulunmaktadır.

Sistemin yapısı, çalışmanın üçüncü bölümünde de ifade edildiği üzere geleneksel Karar Destek Sistemi ile uzman sistemlerin bilgi tabanlı karar destek sistemi içerisinde bir araya getirilerek bütünleştirilmesinden meydana gelmiştir. Bu kapsamda sistem bir karar destek sisteminde bulunması gereken temel bileşenlerden meydana gelmiştir. Bunlar kullanıcıların giriş yaptıkları “kullanıcı ara yüzü”, katılımcıların sisteme kayıt datalarının yer aldığı “veri tabanı”, sistemdeki katılımcıların değerlendirilmesini sağlayan “model tabanı” ve uzman görüşünün yer aldığı “bilgi tabanı” olmak üzere dört tanedir.

Çalışmada bilgi tabanlı yani zeki Karar Destek Sistemlerinin tasarımı için yapay zekâ teknolojilerinden biri olan uzman sistemlerden faydalanılmıştır. Sistemde kriterlere göre model tabanı mantığı ile bir normal değerlendirme (dinamik filtreleme) bulunmakta olup bunun yeterli olmadığı yerde ve durumda “uzman görüşü” devreye sokulmaktadır. Bu şekilde değerlendirmenin objektifleştirildiği ve bu şekilde katılımcıların belirlenmesinde hassas bir sonuç elde edildiği düşünülmektedir. Sistem, karar vericinin yerine geçmeyip istenen niteliklerdeki başvuruların hepsini listeler yani istenen sayıda başvuruyu karar vericiye sağlamaz. Ancak karar vericiye listeyi daraltmada sağlıklı bir “uzman görüşü” desteği sunar. Böylece nihaî karar, karar verici tarafından verilmiş olmaktadır.

Sayısı yüz binleri bulan başvuruların değerlendirilmesi açısından düşünüldüğünde karar verici için seçeneklerin makul şekilde elenmesi ve azalması zaman, mekân, maliyet ve özellikle de hakkaniyet açısından oldukça önemli bir durumdur. Proje katılımcılarının kısa ve sınırlı bir zaman dilimi içerisinde doğru ve şeffaf bir şekilde belirlenebilmesi kurumun güvenilirliğini artıracak gibi kamuya hesap verilebilirlik noktasında da önemli bir dayanak oluşturmaktadır.

Sistem sayesinde çok sayıda başvurunun sınırlı zaman dilimi içerisinde şeffaflık ve hakkaniyet içerisinde hatasız bir şekilde değerlendirebilir kılınması ve bu sonuçların

kamuoyu ile de paylaşılabılır olması ilgili kuruma saydamlık, prestij ve güven sağlayacaktır. Bu kapsamda BİMER, Bilgi Edinme Kanunu, Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun vb. yollarla kamuoyundan gelen bilgi edinme talepleri kolaylıkla ve tatmin edici bir şekilde karşılanabilecektir. Bunun yanı sıra ve daha da önemlisi elde edilen sonuçlar malî denetimlerde de (Sayıştay, Teftiş Kurulu, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı) delil olarak sunulabilecektir. Katılımcıların nasıl ve ne şekilde seçildikleri konusu en az projenin maliyeti kadar önem arz etmektedir.

Sistem sayesinde başvuru sahipleri projelerin tümüne tek bir sayfadan erişebilmekte, genel bilgilerini her projede ayrı ayrı girmek zorunda kalmamakta; karar verici ise dinamik sistem ve bilgi tabanı sayesinde istenen sayıda ve nitelikte başvuru seçimi konusunda kolaylıkla karar verebilmektedir.

ASP mantığı ile tasarlanan sistemin kullanıcı dostu olduğu ve kullanım kolaylığı çalışmamızda aktarılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında sistemin geliştirilebilir/güncellenebilir olması ve yazılım değişikliği yapılmaksızın uzun yıllar kullanılabilecek olması sistemin en önemli artılarındandır.

Değerlendirme sürecinde kullanılan kriterlere çeşitli sebeplerle (hukukî nedenler, hükümet programları, kalkınma plânları, belgenin güncellenmesi, konjonktürel değişiklikler vb.) ilâveler ve çıkarmalar yapılabilmektedir.

Bilgi tabanına farklı fonksiyonlar eklenerek sistemin geliştirilmesi sağlanabilir. Başvuru sorularına ek metin alanı açılarak gençlerin seçiminde bu alanda yazan bilgiler karar vericiye yol gösterici olabilecektir.

Geliştirilen Karar Destek Sistemi uygulaması, kriterler ve sorular değiştirildiğinde farklı amaç fonksiyonlarının elde edilmesinde ya da başka alanlardaki problemlerin çözümünde kullanılabilir. Örneğin emlak, turizm, finans sektörü vb.

Tasarım, uygulama ve test aşamaları tamamlanan sistemin gerçek hayatta kullanıma alınması safhasında veri doğrulama amacıyla diğer kamu kurum ve kuruluşlarının veri tabanlarıyla ilişkilendirilmesi sistemin doğruluğu açısından oldukça verimli olacaktır. Örneğin nüfus verilerinin İçişleri Bakanlığı MERNİS sistemi ile bütünleşik çalıştırılması, istismar kaydının ve suç işleme verilerinin Emniyet Genel Müdürlüğü'nden doğrulanması,

bağımlılıkla ilgili kayıtlarda AMATEM ve Sağlık Bakanlığı kayıtlarından doğrulama yapılması sistemin doğruluğu ve kullanılabilirliği açısından faydalı olacaktır.

Özellikle diğer kamu kurumlarının veri tabanlarından çekilen verilerin başvuru sahiplerinin beyanları ile karşılaştırılarak bir sonuç çıkarılması da yeni bir kriter olarak kullanılabilir. Örneğin gençlerin beyanı ile kurumlardan gelen bilgiler uyumlu ise bir sonuç, uyumlu değil ise başka bir sonuç yorumlaması sisteme yüklenebilmektedir.

Sistemde gerçekleştirilen bir “Uzman Görüşü AI” denemesinde 10 kişilik liste seçimi için 38 sonuç bulunmuştur. Başka bir 50 kişilik liste denemesinde 43 sonuç bulunmuştur. Burada gençlerin başvuruları kontrol edilemeyen değişken olduğundan başvuru sayısı ve niteliği tahmin edilememektedir.

Bu konudaki diğer bir önerimiz sistemin kullanıma alınmasında sistemi tanımlayacak kısa ve akılda kalıcı bir isim verilmesi noktasındadır. Örneğin “Proje Başvuru Sistemi”- PROBİS, “Genç Belirleme Sistemi”- GEBESİS, “Dezavantajlılık Karar Destek Sistemi”- Dez KDS gibi bir isim verilebilir. Çalışmamızda açıklayıcı olması açısından “Dezavantajlı Genç Belirleme Karar Destek Sistemi” adı kullanılmıştır.

Sonuç olarak hazırlamış olduğumuz dinamik karar destek sisteminin uygulamada gençlik çalışmalarına katılacak gençlerin belirlenmelerinde karar vericilere, standart başvuru kolaylığı (her proje için ayrı veri girişi istenmemektedir) açısından kullanıcılara (başvuru sahiplerine) oldukça yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sayede kullanıcıya (karar verici) dinamik web sayfaları ile seçme-eleme ve karar verme sistemine erişim imkânı sağlanmaktadır. Bu çalışma ilgililere bir öneri niteliği taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Aktaş, A. (2014). *Sosyal Dışlanma Bağlamında Sosyal Yardımlar ve Karşılaştırmalı Politika Önerileri*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, ÇSGB, Ankara, 14.
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü. (1997). *Alternative education strategies for disadvantaged groups*. Paris: UNESCO, February 1997, 6.
- Bohanec, M. (2009). Decision Making: A Computer-Science And Information-Technology Viewpoint. *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 7(2), 22-37.
- Bozgeyikli, H. (2010). Gençlik ve istihdam. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, 4(14), 12-18.
- Bozok, N. (Mart 2011). Ben Değerliyim, Nar Taneleri: Güçlü Genç Kadınlar Mutlu Yarınlar Projesi Güçlenme Hikâyeleri Biriktiriyor, *Sosyolojik Değerlendirme Raporu, Boyner Yayınları*, İstanbul, 16.
- Commission of the European Communities. (2001). *European Commission White Paper a New Impetus for European Youth*. Brussels: Commission of the European Communities, 4, 52, 11-12.
- Çakır, Ö. (2002). Sosyal dışlanma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye’de kadının çalışma yaşamından dışlanması, *Erciyes Üniversitesi İktisâdi ve İdarî Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 25-47.
- Denstad, F. Y. (2014). *Gençlik politikaları kılavuzu* (çev. H. Akay), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No 455. (Eserin orijinali Eylül 2009’da yayımlandı), 13-19.
- Dhar, V. and Stein, R. (1996). *Intelligent decision support methods: the science of knowledge work* (First Edition). New Jersey: Prentice Hall, 123.
- Druzdzal, M. J. and Flynn R. R. (2002). Decision support systems. Allen Kent (editor), *Encyclopedia of library and information science*. Second Edition. New York: Marcel Dekker Inc., pp. 1-15.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2012). Gençlik şûrası ön komisyon raporu: dezavantajlı gençler ve sosyal hayata katılım; T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, 7.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi; T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, 3-70.

Gür, B. S., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z., Boz, N. (2012). *Türkiye'nin Gençlik Profili* (Birinci Baskı). Ankara: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, 15.

İnternet: (2014). AB ve Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Sosyal Dışlanmayla Mücadele, Web: <http://www.ab-ilan.com/ab-ve-turkiye-iliskileri-cercevesinde-sosyal-dislanmayla-mucadele/> adresinden 3 Ağustos 2015'te alınmıştır.

İnternet: (Temmuz 2002). Almanya Gençleri Koruma Yasası, Web: <http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Abteilung5/Pdf-Anlagen/juSchGtuerkisch,property=pdf,bereich=rwb=true.pdf> adresinden 20 Kasım 2015'te alınmıştır.

İnternet: (1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Web: <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/137-160.pdf> adresinden 2 Eylül 2015'te alınmıştır.

İnternet: Gençlik ve Spor Bakanlığı (Mayıs 2012). II. Gençlik Şurası: Çalıştaylar. <http://www.gencliksurasi.gsb.gov.tr/> adresinden 4 Ağustos 2015'te alınmıştır.

İnternet: Moran, Y. (10-11 Aralık, 2007). Euroguidance. *Ulusal Ajans sunum*, Web: www.ua.gov.tr/docs/intranet/yavuz_moran_sunu10.ppt?sfvrsn=0 adresinden 3 Ağustos 2015'te alınmıştır.

İnternet: Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük (2011). *Türk Dil Kurumu*, <http://tdk.gov.tr/> adresinden 20 Ağustos 2015'te alınmıştır.

İnternet: Türkiye Bilişim Derneği. (Mayıs 2010). Kamuda karar destek sistemlerinin kullanımı ve bir model önerisi. *XII. Kamu Bilgi İşlem Merkezleri Yöneticileri Birliği Kamu Bilişim Plâtfomu 2. Çalışma Grubu*. Web: <http://www.tbd.org.tr/> adresinden 18 Aralık 2015'te alınmıştır.

İnternet: What do we mean by “youth”? (2013). UNESCO, Web: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/youth-definition/> adresinden 27 Mart 2014'te alınmıştır.

İnternet: Yenisey, F. (2007). Mukayeseli hukuk açısından ceza sorumluluğu yaşı ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar ve gençler için ceza hukukunda uygulanan alternatif yaptırımlar, Web: http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/egitimbasvuru_basvuru/mukayeseli hukukta.pdf adresinden 27 Mart 2014'te alınmıştır.

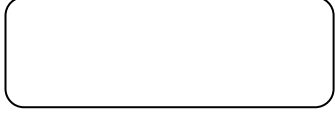
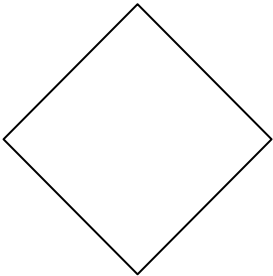
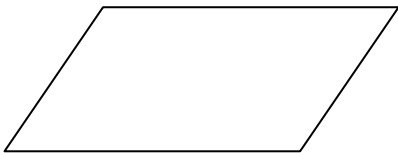
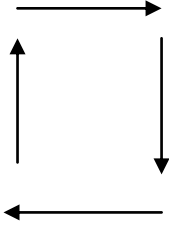
Jantan, H., Hamdan, A.R. and Othman, Z.A. (2010). Intelligent techniques for decision support system in human resource management. G. Devlin (Eds.), *Decision support systems, Advances in. InTech*, pp. 261-276.

- Karaboğa, Ş. M. (2015). *Türkiye’de Dezavantajlı Gençlerin Belirlenmesinde Kullanılan Kriterlerin Eleştirel İncelenmesi*, Gençlik ve Spor Uzmanlığı Tezi, T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, 7-10.
- Marakas, G. M. (2003). *Decision support systems: in the 21st century* (Second Edition). New Jersey: Prentice Hall, 3-7.
- National Forum on Education Statistics (NFES). (2006). *Forum guide to decision systems: a resource for educators*. (No.807). Washington DC: National Center for Education Statistics, 1-12.
- Özgür, M. (2007). *Hava Trafik Yol Kontrol Sektöründeki Çatışmaların Bilgi Tabanlı Karar Destek Aracıyla Çözümü*, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 98.
- Pak, M. G. (2009). *Web Tabanlı Bir Karar Destek Yazılımının Geliştirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara, 3.
- Power, D. J. (2001). Supporting decision-makers: an expanded framework. *2001 Informing Science Conference*, 431-436.
- Power, D. J. (2007). A brief history of decision support systems. *DSSResources.COM*. <http://DSSResources.COM/history/dsshhistory.html> adresinden 8 Nisan 2009’da alınmıştır.
- Saner, F. (2007). Ortak içerme belgesi, *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Bülteni*, (21), 9.
- Şahin ,T. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara, 17.
- Taşdelen, G. (2013). Yüz güler yüz, *İdarecinin Sesi Dergisi*, (155), 48-51.
- Turban, E., Aronson J. E. and Liang T. P. (2007). *Decision support systems and intelligent systems* (Seventh Edition). New Delhi: Prentice Hall of India, 19-20, 103-109, 124, 544, 566.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları. *TÜİK*. Web: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> adresinden 10 Ağustos 2015’te alınmıştır.
- Yıldırım, Y. Z. (2011). *Dezavantajlı Bir Grup Olarak Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri: İSMEK Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 3.

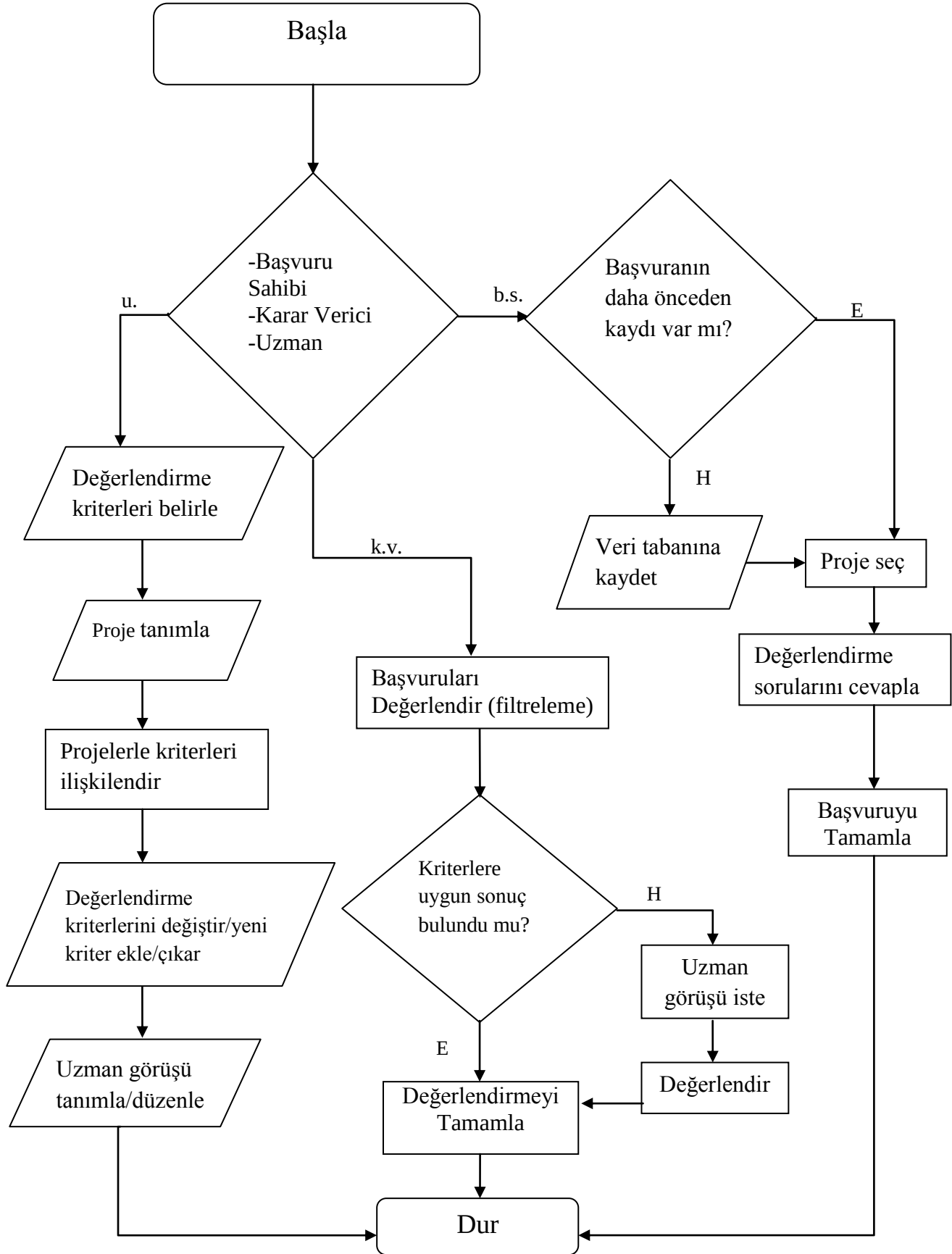
Yıldız, T. Turan ve diğlerleri. (2013). Gençlik araştırmaları üzerine bir karar destek sistemi önerisi: gençlik veri tabanı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 211-223.

EKLER

EK-1 Akış Diyagramında Kullanılan Simgeler ve Anlamları

SİMGE	SİMGENİN ANLAMİ
	Başlangıç ve Bitiş
	Karar Verme
	İşlem
	Veri Girişi
	Diyagram Akış Yönü

EK-2 Akış Diyagramı

EK-3 Önemli Kod Blokları

a) Model tabanında dinamik filtre verilerini getiren kod bloğu

```

set filtre_sorulari=baglan.execute("select s.id as soruid,s.soru as soru from tblSoru s , tblFiltreSoru fs where
s.id=fs.soru_id and fs.proje_id=&proje_id&")
do while not filtre_sorulari.eof
    idsi=filtrer_sorulari("soruid")

<div class="col-xs-12 col-sm-12" >
    <label for="form-field-select-1"><=filtrer_sorulari("soru")</label>
    <select class="form-control" name="<=idsi<" id="mySel" multiple>

        set soru_secenek=baglan.execute("select * from tblSecenek s where soru_id=&idsi&")
        do while not soru_secenek.eof
            secenegi=soru_secenek("secenek")

            <option value="<=secenegi<"><=secenegi</option>

            soru_secenek.movenext:loop
            soru_secenek.close()
            set soru_secenek = nothing

        </select>
    </div>

    filtre_sorulari.movenext:loop
    filtre_sorulari.close()
    set filtre_sorulari=nothing

```

b) Dinamik filtre verilerine göre filtreleme yapan kod bloğu

```

set proje=baglan.execute("select * from tblProjeler where
id=&request("proje_id")&")
set fsorul=baglan.execute("select count(id) as sayi from tblFiltreSoru where
proje_id=&request("proje_id")&")
sayisi=fsorul("sayi")-1
set fsoru=baglan.execute("select * from tblFiltreSoru where
proje_id=&request("proje_id")&")
dim Dize
reDim Dize(sayisi)
k=0
do while not fsoru.eof
    if request(fsoru("soru_id"))<>" " then
        Dize(k) = "["&fsoru("soru_id")&"] in ("&request(fsoru("soru_id"))&") "
        k=k+1
    a=join(Dize," or ")

else
    Dize(k) = "["&fsoru("soru_id")&"] in ('0') "
    k=k+1
    a=join(Dize," or ")
end if
fsoru.movenext:loop
sql="SELECT pb.id as basvuru_no , * FROM OPENROWSET('SQLNCLI','Server=
localhost;Database=kdestek;Uid=sa;Pwd=*****','SET FMTONLY
OFF;SET NOCOUNT ON;EXEC bul') as c , tblKullanicilar k , tblProjeBasvuru pb
c.uye_id=k.id and c.proje_id=pb.proje_id and c.uye_id=pb.uye_id and
pb.proje_id=&request("proje_id")& and ("&a&") "

```

EK-3 (devam) Önemli Kod Blokları

c) Uzman görüşü ekle kod bloğu

```

if request("form")="uzman_gorusu_ekle" then
    proje_id=request("proje_id")
    soru=request("soru")
    fonksiyon=request("fonksiyon")
    deger=request("deger")
    if len(soru) >"3" then
        tur="2"
    else
        tur="1"
    end if

    gelenveriParcala = Split(deger,",")
    gelenveriAdeti = Ubound(gelenveriParcala)
    for i = 0 to gelenveriAdeti
        a= a+""&gelenveriParcala(i)&""&","
    next
    sayi=len(a)-1
    degeri=Mid(a,1,sayi)
    set uzman_gorusu_ekle=baglan.execute("insert into tblUzmanGorusu
    (proje_id,soru_id,fonksiyon,deger,tur) values("&proje_id&","&soru&","&fonksiyon&
    , "&degeri&"" , "&tur&")")
    set sonid=baglan.execute("select * from tblUzmanGorusu order by id desc")
    response.redirect("uzman_gorusu.asp?gorev=uzman_gorusu&id="&proje_id)
end if

```

d) Uzman görüşü düzenleme kod bloğu

```

if request("form")="uzman_gorusu_duzenle" then
    id=request("id")
    soru=request("soru")
    fonksiyon=request("fonksiyon")
    deger=request("deger")
    if len(soru) >"3" then
        tur="2"
    else
        tur="1"
    end if

    gelenveriParcala = Split(deger,",")
    gelenveriAdeti = Ubound(gelenveriParcala)
    for i = 0 to gelenveriAdeti
        a= a+""&gelenveriParcala(i)&""&","
    next
    sayi=len(a)-1
    degeri=Mid(a,1,sayi)
    set uzman_gorusu_ekle=baglan.execute("update tblUzmanGorusu
    set deger='&degeri&"" , soru_id='&soru&"" ,
    fonksiyon='&fonksiyon&"" , tur='&tur&"" where id='&id&""")
    response.redirect("uzman_gorusu.asp?
    gorev=uzman_gorusu_duzenle&id="&id)
end if

```

EK-3 (devam) Önemli Kod Blokları

e) Uzman görüşü kullanıcı arayüzü kod bloğu örneği

```

<div class="row">
<div class="col-xs-6">
<div class="col-xs-12">
<h3>Uzman Görüşü Ekle</h3>
<div>
<div id="user-profile-1" class="user-profile row">
<form action="?" method="post">
<input type="hidden" name="form" value="uzman_gorusu_ekle">
<input type="hidden" name="proje_id" value="<%=proje_id%>">
<div class="profile-user-info profile-user-info-striped">
<div class="profile-info-row">
<div class="profile-info-name"> Soru</div>
<div class="profile-info-value">
<select class="col-xs-12 col-sm-10" name="soru" id="form-field-select-1">
<%=
set sorular=baglan.execute("select * from tblProjeSoru ps , tblSoru s
where ps.soru_id=s.id and ps.proje_id='&proje_id&'")
do while not sorular.eof
%>
<option value="<%=sorular("id")%>"><%=sorular("soru")%></option>
<%=
sorular.movenext:loop
sorular.close()
set sorular=nothing
%>
<option value="dogum_tarihi">Doğum Tarihi</option>
<option value="cinsiyet">Cinsiyet</option>
</select>
</div>
</div>
<div class="profile-info-row">
<div class="profile-info-name"> Fonksiyon</div>
<div class="profile-info-value">

```

EK-4 Örnek SQL Soru ve Cevapları Tablo Görüntüsü

	id	proje_id	uye_id	soru_id	cevap
648	7...	6	239	11	Evet
649	7...	6	239	12	Hayır
650	7...	6	239	13	Evet
651	7...	6	239	14	Evet
652	7...	6	239	20	Hayır kalmadım
653	7...	6	239	24	1900
654	7...	6	239	26	Erzincan
655	7...	5	701	26	Erzincan
656	7...	4	247	1	Herhangi bir engeli...
657	7...	4	247	8	Gecekondu
658	7...	4	247	7	Akrabamda
659	7...	4	247	25	Hayır
660	7...	4	247	24	5000
661	7...	5	239	17	Yüksekokul
662	7...	5	239	18	Bilgisayar Program...
663	7...	5	239	19	86
664	7...	5	239	21	Stajyer olarak
665	7...	5	239	24	6800
666	7...	5	239	26	İzmir

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : GÜNDOĞDU, Şebnem Melike
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 01/01/1987 İstanbul
e-posta : sebnemmelike.gundogdu@gsb.gov.tr

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Yüksek Lisans	Gazi Üniv./Bilişim Sistemleri	Devam ediyor
Lisans	Kocaeli Üniv./Endüstri Müh.	2009
Lise	Atatürk Anadolu Lisesi	2005

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı yer	Görev
2012-devam ediyor	Gençlik ve Spor Bakanlığı	Gençlik ve Spor Uzmanı
2009-2011	First Örme San. ve Tic. A.Ş.	Endüstri Mühendisi

Yabancı Dili

İngilizce

Yayınlar

1. Karaboğa, Ş.M., Kılıçoğulları, P. (2009). Ulaştırma Sektöründe Hizmet İyileştirmesine Yönelik Süreç Yönetimi, **YAEM 29. Ulusal Kongresi**.

Hobiler

Çikolata yapımı, seyahat, alışveriş

GAZİ GELECEKTİR...